

ЗАТВЕРДЖЕНО

**Наказ Вищого навчального закладу
Укоопспілки «Полтавський університет
економіки і торгівлі»**

08 липня 2015 року № 152–Н

Форма № П–4.04

**ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД УКООПСІЛКИ
«ПОЛТАВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЕКОНОМІКИ І ТОРГІВЛІ»**

Навчально–науковий інститут заочно–дистанційного навчання

Форма навчання заочна

Кафедра правознавства

Допускається до захисту

Завідувач кафедри _____ Г. В. Лаврик

(підпис) (ініціали, прізвище)

« ____ » _____ 2021 р.

МАГІСТЕРСЬКА РОБОТА

**на тему «ЗАСТОСУВАННЯ І ЗМІЦНЕННЯ ІНСТИТУЦІЙНОГО
МЕХАНІЗМУ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЄВРОПЕЙСЬКИХ СТАНДАРТІВ
ЗАПОБІГАННЯ КОРУПЦІЇ В УКРАЇНІ»**

**спеціальності 281 «Публічне управління та адміністрування»
освітня програма «Публічне адміністрування»**

Виконавець роботи: Процедімова Анастасія Миколаївна

(підпис, дата)

Науковий керівник: Лаврик Галина Володимирівна

(підпис, дата)

Рецензент: Лозинська Тамара Миколаївна

(прізвище, ім'я, по батькові)

2021

ЗАТВЕРДЖЕНО
Наказ Вищого навчального закладу Укоопспілки
«Полтавський університет економіки і торгівлі»
08 липня 2015 року № 152–Н

Форма № П–4.03

**ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД УКООПСІЛКИ
«ПОЛТАВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЕКОНОМІКИ І ТОРГІВЛІ»**

Затверджую
Завідувач кафедри
_____ Г.В. Лаврик
(підпис, ініціали та прізвище)
« _____ » _____ 2021 р.

**ЗАВДАННЯ ТА КАЛЕНДАРНИЙ ГРАФІК
ВИКОНАННЯ МАГІСТЕРСЬКОЇ РОБОТИ**

**на тему «ЗАСТОСУВАННЯ І ЗМІЦНЕННЯ ІНСТИТУЦІЙНОГО МЕХАНІЗМУ
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЄВРОПЕЙСЬКИХ СТАНДАРТІВ ЗАПОБІГАННЯ КОРУПЦІЇ В
УКРАЇНІ»**

**студенткою спеціальності 281 «Публічне управління та адміністрування»
освітня програма «Публічне адміністрування»**
(шифр, назва)

Прізвище, ім'я, по батькові Процедімовою Анастасією Миколаївною
Затверджена наказом ректора № 52а–Н від «25» лютого 2021 р.

Зміст роботи	Термін виконання	Термін фактичного виконання
1. Підбір джерел та їх обробка	до 01.03.21 р.	
2. Складання та затвердження плану роботи	до 15.03.21 р.	
3. Написання та оформлення роботи	до 15.10.21 р.	
4. Попередній захист роботи	до 15.11.21 р.	

Дата видачі завдання «__» _____ 2021 р.

Студентка _____
(підпис)

Науковий керівник _____ **д.ю.н., проф. Лаврик Г. В.**
(підпис) (науковий ступінь, вчене звання, ПІБ)

Результати захисту магістерської роботи

Магістерська робота оцінена на _____
(балів, оцінка за національною шкалою, оцінка за ЄКТС)

Протокол засідання ЕК № _____ від «_____» _____ 2021 р.

Секретар ЕК _____
(підпис) (ініціали та прізвище)

**ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД УКООПСПЛКИ
«ПОЛТАВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЕКОНОМІКИ І ТОРГІВЛІ»**

**Оцінювання магістерської роботи,
виконаної студенткою
Процедімовою Анастасією Миколаївною**
(прізвище, ім'я, по-батькові)

**спеціальності 281 «Публічне управління та адміністрування»
освітня програма «Публічне адміністрування»**

(шифр, назва)

**ступеня магістра на тему «ЗАСТОСУВАННЯ І ЗМІЦНЕННЯ ІНСТИТУЦІЙНОГО
МЕХАНІЗМУ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЄВРОПЕЙСЬКИХ СТАНДАРТІВ ЗАПОБІГАННЯ
КОРУПЦІЇ В УКРАЇНІ»**

№ з/п	Критерії оцінювання	Бали
1.	Зміст (до 60 балів)	
2.	Оформлення та організація виконання (до 10 балів)	
3.	Захист (до 30 балів)	
	Усього балів	
	Оцінка за національною шкалою	
	Оцінка за шкалою ЄКТС	

Підпис членів екзаменаційної комісії:

(підпис)

(ініціали, прізвище)

(підпис)

(ініціали, прізвище)

(підпис)

(ініціали, прізвище)

(підпис)

(ініціали, прізвище)

(підпис)

(ініціали, прізвище)

Протокол засідання ЕК № _____ від «_____» _____ 2021 р.

Секретар ЕК _____

(підпис)

(ініціали та прізвище)

АНОТАЦІЯ

Метою роботи є дослідження напрямів формування, застосування і зміцнення інституційного механізму забезпечення європейських стандартів запобігання корупції в Україні, напрямів сучасного розвитку антикорупційної політики в контексті національних інтересів.

Об'єктом дослідження даної роботи є суспільні відносини, що виникають у процесі застосування і зміцнення інституційного механізму забезпечення європейських стандартів запобігання корупції в Україні.

Предметом дослідження є формування інституційного механізму забезпечення європейських стандартів запобігання корупції в Україні.

Методологічну основу даної роботи становить система загальнонаукових та спеціально-наукових методів дослідження, спрямованих на отримання об'єктивних та достовірних результатів. У магістерській роботі, зокрема, використано такі теоретичні та емпіричні методи наукового дослідження:

догматичний метод – використовується для тлумачення понять, поглиблення й уточнення понятійно-категорійного апарату, аналізу різних нормативно-правових актів;

історико-науковий – передбачає вивчення питання запобігання корупції в період до набутті чинності сучасного антикорупційного законодавства;

компаративістський – застосовувався при аналізі зарубіжного досвіду та порівнянні його з вітчизняним законодавством.

Діалектичний, прогностичний, методи абстрагування та ідеалізації застосовано при обґрунтуванні шляхів удосконалення чинних стандартів, що виникають у процесі застосування і зміцнення інституційного механізму забезпечення європейських стандартів запобігання корупції в Україні, для формування висновків та узагальнень результатів дослідження.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у комплексному висвітленні проблеми застосування і зміцнення інституційного механізму забезпечення європейських стандартів запобігання корупції в Україні. На підставі проведеного дослідження автором було систематизовано положення, які мають важливе наукове значення, а саме:

- сформульовано позицію, відповідно до якої прослідковуються володіння кращими практиками позитивного досвіду країн ЄС;

- проаналізовано нормативно-правові акти у сфері протидії й запобігання корупції на відповідність до стандартів ЄС;

- визначено, що розмежування органів державної влади у повноваженнях, згідно з якими надаються адміністративні послуги приведе до позитивного результату;

- констатовано оновлення форм щорічних звітів Міністерства юстиції України мають бути максимально конкретними, мати широку інформаційну підтримку в засобах масової інформації;

- визначено, що Україна прагне до найвищих цінностей та запозичує досвід держав-учасниць Конвенції ООН проти корупції, яка пропонує стандарти політики, доброчесність у сфері запобігання, зміцнення інституційного потенціалу запобігання корупції.

- зроблено висновок, що визначення стандартів політики, доброчесності у сфері зміцнення інституційного потенціалу запобігання корупції край необхідне для Української держави на сучасному етапі.

Магістерська робота складається зі вступу, чотирьох розділів, кожен з яких містить по два підрозділи, висновків, переліку інформаційних джерел, додатків.

Ключові слова: *інституційний механізм, протидія корупції, адміністративні послуги, освітня діяльність, антикорупційне виховання, стратегічний розвиток.*

SUMMARY

The aim of the work is to generalize theoretical and methodological principles, practical substantiation of directions of formation, application and strengthening of institutional mechanism of ensuring European standards of corruption prevention in Ukraine, directions of modern development of anti-corruption policy in the context of national interests.

The object of study of this work is public relations that arise in the process of applying and strengthening the institutional mechanism for ensuring European standards for the prevention of corruption in Ukraine.

The subject of the study is the formation of an institutional mechanism to ensure European standards for the prevention of corruption in Ukraine.

The methodological basis of this work is a system of general scientific and special scientific research methods aimed at obtaining objective and reliable results. In the master's thesis, in particular, the following theoretical and empirical methods of scientific research are used: Dogmatic method – used to interpret concepts, deepen and clarify the conceptual and categorical apparatus, analysis of various regulations. Historical and scientific – involves the study of the prevention of corruption in the period before the entry into force of modern anti-corruption legislation. Comparativist – used in the analysis of foreign experience and comparing it with domestic law. Dialectical, prognostic, methods of abstraction and idealization are used to justify ways to improve existing standards that arise in the process of applying and strengthening the institutional mechanism for ensuring European standards for preventing corruption in Ukraine, to form conclusions and generalize the results of the study.

The scientific novelty of the obtained results lies in the comprehensive coverage of the problem of application and strengthening of the institutional

mechanism for ensuring European standards for the prevention of corruption in Ukraine. On the basis of the conducted research the author has formulated and systematized provisions which have important scientific value

The master's thesis consists of an introduction, four sections, each of which contains two sections, conclusions, a list of information sources, appendices.

Key words: institutional mechanism, anti-corruption, administrative services, educational activities, anti-corruption education, strategic development.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ЗАСТОСУВАННЯ І ЗМІЦНЕННЯ ІНСТИТУЦІЙНОГО МЕХАНІЗМУ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЄВРОПЕЙСЬКИХ СТАНДАРТІВ ЗАПОБІГАННЯ КОРУПЦІЇ.....	9
1.1. Загальна характеристика інституційного механізму забезпечення європейських стандартів запобігання корупції.....	9
1.2. Правові акти Європейського Союзу у сфері запобігання корупції як стандарти інституційного механізму.....	17
РОЗДІЛ 2. ЄВРОПЕЙСЬКІ СТАНДАРТИ ЗАПОБІГАННЯ КОРУПЦІЇ ПРИ НАДАННІ АДМІНІСТРАТИВНИХ ПОСЛУГ	28
2.1. Інституційний механізм надання адміністративних послуг: поняття, особливості, ознаки, коло суб'єктів.....	28
2.2. Причини виникнення корупції при наданні адміністративних послуг, шляхи її подолання.....	39
РОЗДІЛ 3. КОРУПЦІЯ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ ЯК ЗАГРОЗА ЯКОСТІ ОСВІТИ.	50
3.1. Поняття та ознаки корупції у закладах вищої освіти.....	50
3.2. Запобігання та протидія корупції як напрям стратегічного розвитку освіти.....	59
РОЗДІЛ 4. ЗАСТОСУВАННЯ І ЗМІЦНЕННЯ ІНСТИТУЦІЙНОГО МЕХАНІЗМУ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЄВРОПЕЙСЬКИХ СТАНДАРТІВ ЗАПОБІГАННЯ КОРУПЦІЇ В УКРАЇНІ.....	70
4.1. Шляхи та перспективи розвитку Антикорупційної програми в Україні.....	70
4.2. Вдосконалення інституційного механізму забезпечення європейських стандартів запобігання корупції в Україні.....	79

ВИСНОВКИ.....	90
ПЕРЕЛІК ІНФОРМАЦІЙНИХ ДЖЕРЕЛ.....	97
ДОДАТКИ.....	107

ВСТУП

Актуальність теми магістерської роботи обумовлюється важливою роллю застосування і зміцнення інституційного механізму забезпечення європейських стандартів запобігання корупції в Україні. Тема дослідження зумовлена багатьма чинниками, серед яких один із головних це – курс на європейську інтеграцію, яка є головною і необхідною умовою ефективного розвитку держави. Адже саме він відзначає нові орієнтири стратегії забезпечення демократизації та оптимізації всіх сфер суспільного життя. Запорука ефективності – розроблення наукової концепції запобігання корупції, та реальне втілення її на практиці.

Основними причинами виникнення корупції в Україні можна назвати такі: розшарування суспільства на бідних і багатих, нерівномірність розвитку ринкового господарства, низький рівень заробітної плати працівників державних установ порівняно з заробітною платою у приватному секторі, суперечності між законодавчою та морально-етичною нормою, існування законодавчих актів широкого спектра дії, часта зміна керівного складу, неефективна система контролю.

Важливу роль у забезпеченні національної безпеки та захисту населення від зовнішніх і внутрішніх загроз відіграють заходи щодо реалізації антикорупційної стратегії, що підвищить ефективність системи національної безпеки держави. Водночас прагнення до інтеграції в європейський політичний, економічний та гуманітарний простір є стратегічним орієнтиром і мотивуючим фактором для державного розвитку. Сучасна система національної безпеки представлена як державними, так і недержавними інституціями, які, застосовуючи теоретико-методологічні, нормативно-правові, інформаційно-аналітичні, організаційно-управлінські, розвідувальні, контррозвідувальні,

оперативно-розшукові, кадрові, науково-технічні та інші заходи, відстоюють національні інтереси держави загалом і добробут кожного громадянина зокрема.

Отже, поширення корумпованої діяльності набуло загрозливих масштабів. Заходи щодо протидії корупції, яких уживає держава, нині ще не сприяють відчутним позитивним результатам. Це зумовлено низкою політичних, економічних, організаційно-управлінських, правових, ідеологічних, морально-психологічних факторів.

Висвітленню різних аспектів проблем застосування і зміцнення інституційного механізму забезпечення європейських стандартів запобігання корупції в Україні своїх дослідженнях займалися Андрущенко Л., Белік В., Бондаренко В., Василичук В., Волошенко А., Галуцько В., Головкін Б., Дідик С., Довжанин В., Жовнірчик Я., Лазаренко С., Михайленко Д., Мусієнко О., Новак А., Опак К., Підбережник Н., Скочиляс-Павлів О., Шпакович М. та інші науковці.

Метою роботи є комплексне та системне дослідження встановлених та закріплених на законодавчому рівні інституційних механізмів забезпечення європейських стандартів запобігання корупції в Україні, узагальнення теоретико-методологічних засад, практичному обґрунтуванні напрямів формування, застосування і зміцнення інституційного механізму забезпечення європейських стандартів запобігання корупції в Україні, напрямів сучасного розвитку антикорупційної політики в контексті національних інтересів.

Завданнями магістерської роботи є:

- визначення загальної характеристики інституційного механізму забезпечення європейських стандартів запобігання корупції;
- дослідження правових актів Європейського Союзу у сфері запобігання корупції як стандартів інституційного механізму;
- аналіз інституційного механізму надання адміністративних послуг;

- виокремлення причин виникнення корупції при наданні адміністративних послуг, шляхи їх подолання;
- визначення поняття й ознак корупції у закладах вищої освіти;
- аналіз запобігання та протидії корупції як напряму стратегічного розвитку освіти;
- висвітлення антикорупційної програми в Україні: шляхів та перспектив розвитку;
- обґрунтування вдосконалення інституційного механізму забезпечення європейських стандартів запобігання корупції в Україні.

Об'єктом дослідження даної роботи є суспільні відносини, що виникають у процесі застосування і зміцнення інституційного механізму забезпечення європейських стандартів запобігання корупції в Україні.

Предметом дослідження є формування інституційного механізму забезпечення європейських стандартів запобігання корупції в Україні.

Методологічну основу даної роботи становить система загальнонаукових та спеціально-наукових методів дослідження, спрямованих на отримання об'єктивних та достовірних результатів. У магістерській роботі, зокрема, використано такі теоретичні та емпіричні методи наукового дослідження:

догматичний метод – використовується для тлумачення понять, поглиблення й уточнення понятійно-категорійного апарату, аналізу різних нормативно-правових актів.

історико-науковий – передбачає вивчення питання запобігання корупції в період до набутті чинності сучасного антикорупційного законодавства;

компаративістський – застосовувався при аналізі зарубіжного досвіду та порівнянні його з вітчизняним законодавством;

діалектичний, прогностичний, методи абстрагування та ідеалізації застосовано при обґрунтуванні шляхів удосконалення чинних стандартів, що виникають у процесі застосування і зміцнення інституційного механізму

забезпечення європейських стандартів запобігання корупції в Україні, для формування висновків та узагальнень результатів дослідження.

Інформаційну основу дослідження складають: нормативно-правові акти, а саме: закони України «Про Вищий антикорупційний суд», «Про державну службу», «Про вищу освіту», «Про запобігання корупції», «Про Державне бюро розслідувань» тощо.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у комплексному висвітленні проблеми застосування і зміцнення інституційного механізму забезпечення європейських стандартів запобігання корупції в Україні. На підставі проведеного дослідження автором було сформульовано та систематизовано положення, які мають важливе наукове значення, а саме:

- сформульовано позицію, відповідно до якої прослідковуються володіння кращими практиками позитивного досвіду країн ЄС;

- проаналізовано нормативно-правові акти у сфері протидії й запобігання корупції на відповідність до стандартів ЄС;

- визначено, що розмежування органів державної влади у повноваженнях, згідно з якими надаються адміністративні послуги приведе до позитивного результату;

- констатовано оновлення форм щорічних звітів Міністерства юстиції України мають бути максимально конкретними, мати широку інформаційну підтримку в засобах масової інформації;

- визначено, що Україна прагне до найвищих цінностей та запозичує досвід держав-учасниць Конвенції ООН проти корупції, яка пропонує стандарти політики, доброчесність у сфері запобігання, зміцнення інституційного потенціалу запобігання корупції.

- зроблено висновок, що визначення стандартів політики, доброчесності у сфері зміцнення інституційного потенціалу запобігання корупції край необхідне для Української держави на сучасному етапі.

Практичне значення дослідження полягає у тому, що викладені в роботі висновки, пропозиції та рекомендації можуть бути використані у:

– науково-дослідній сфері – як підґрунтя подальших напрацювань із проблемних питань ролі забезпечення європейських стандартів запобігання корупції в Українців органах державної влади та органах місцевого самоврядування;

– правотворчості – у рамках удосконалення адміністративного законодавства щодо запобігання корупції в органах державної влади та місцевого самоврядування України;

– науці адміністративного права України – у рамках подальшого дослідження ролі інститутів громадянського суспільства у запобіганні корупції в органах державної влади та органах місцевого самоврядування;

– освітньому процесі – під час викладання дисциплін «Адміністративне право», «Адміністративний процес», «Адміністративне судочинство».

Роботу було апробовано шляхом підготовки та наступного опублікування тез-доповідей на тему «Загальна характеристика запобігання та протидії корупції як напряму стратегічної діяльності при наданні освітніх послуг» у «Збірнику наукових робіт магістрів Вищого навчального закладу Укоопспілки «Полтавський Університет економіки і торгівлі» 2021-2022 навчального року.

Магістерська робота складається зі вступу, чотирьох розділів, кожен з яких містить по два підрозділи, висновків, переліку інформаційних джерел, додатків.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ЗАСТОСУВАННЯ І ЗМІЦНЕННЯ ІНСТИТУЦІЙНОГО МЕХАНІЗМУ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЄВРОПЕЙСЬКИХ СТАНДАРТІВ ЗАПОБІГАННЯ КОРУПЦІЇ

1.1. Загальна характеристика інституційного механізму забезпечення європейських стандартів запобігання корупції

У сучасних умовах нашої державі важливо вивчати та оволодівати кращими практиками позитивного досвіду країн ЄС з метою визначення дійсно корисних підходів, придатних для використання в нашій державі в рамках реалізації пріоритетних засад державної протидії корупції.

На початку ХХІ ст. боротьба з корупцією є одним із найважливіших аспектів діяльності органів влади розвинених європейських країн. Ця боротьба в більшості європейських країн ведеться системно та ґрунтується на таких основних принципах: верховенство права; законність; системність; складність; об'єктивність; практична спрямованість і радикальні заходи; наукова обґрунтованість; економічна доцільність; взаємодія владних структур з інститутами суспільства та населення; оптимальність і ефективність; об'єктивність. Однак одних лише зусиль окремих держав недостатньо, щоб викоринити це негативне явище. Тому питання протидії корупції є предметом підвищеної уваги міжнародних організацій, які об'єднують зусилля для боротьби з нею. У Європі однією з провідних міжнародних організацій, що займаються цим питанням, є Рада Європи [83, с. 90].

Діяльність групи держав проти корупції (GRECO), створеної відповідно до Резолюції (99) 5 Комітету міністрів Ради Європи від 1 травня 1999 р.,

відіграє важливу роль у забезпеченні ефективної співпраці між державами-членами Ради Європи в боротьбі з корупцією. Таким чином, GRECO не було створено на основі міжнародного договору, а отже, буквально не має міжнародної правосуб'єктності. Це орган Ради Європи, відповідальний за реалізацію антикорупційної політики. Хартія GRECO – це так звана часткова угода, в якій беруть участь не всі члени Ради Європи. Такі угоди дають змогу створювати в рамках цієї міжнародної організації групи держав, які розвивають співробітництво в окремих сферах. На основі часткових домовленостей також були створені Група Помпиду (орган по боротьбі з наркотиками) і Венеціанська комісія (дорадчий орган Ради Європи з питань розвитку конституційного законодавства). Хартія GRECO урочисто проголошує, що вона створена для «підвищення спроможності її членів у боротьбі з корупцією шляхом взаємної оцінки та взаємного впливу та дотримання їх зобов'язань».

Хартією визначено, що засобом досягнення цієї мети є контроль за виконанням міжнародно-правових документів, прийнятих відповідно до Програми протидії корупції, а також Двадцяти принципів боротьби з корупцією. За своєю правовою природою статут GRECO нагадує установчий договір міжнародної організації. Зокрема, його положення передбачають, що кожна держава надсилає до GRECO двох представників, які користуються привілеями та імунітетами, передбаченими Договором про привілеї та імунітети Ради Європи; GRECO проводить дві пленарні сесії на рік і може прийняти рішення про створення робочих груп з окремих питань; представники держав-членів обирають президента та віце-президента, а також п'ятьох інших членів Бюро, які уповноважені вирішувати такі питання, як підготовка проекту щорічної програми дій, організація візитів до держав-членів та повідомляти про корупцію; GRECO фінансується за рахунок обов'язкових щорічних внесків держав-членів; створюється Статутний комітет, до складу якого входять представники держав-членів GRECO, які також є членами Комітету міністрів

Ради Європи, який є керівним органом, уповноваженим вирішувати фінансові та контрольні питання (затвердження бюджету, визначення внесків до бюджету); Секретаріат Ради Європи відповідає за вирішення адміністративних та організаційних питань [76, с. 172].

Основною діяльністю GRECO у сфері протидії корупції є робота з підготовки оціночних звітів щодо ситуації з корупцією в державах-членах, а також заходів, вжитих відповідною державою для її подолання. Відповідно до Статуту, процедура підготовки таких звітів називається раундом, тобто періодом, протягом якого GRECO збирає інформацію про виконання державою Двадцяти принципів боротьби з корупцією та виконання антикорупційних міжнародно-правових документів. При цьому кожна держава-член зобов'язується, відповідно до Статуту, забезпечити співпрацю своїх компетентних органів і GRECO у питаннях, що стосуються підготовки звітів. Проект звіту, підготовлений експертами на основі інформації, отриманої під час візиту до країни-члена, надсилається на пленарне засідання GRECO, де після обговорення приймається.

Прийняті звіти є конфіденційними і стають відкритими для доступу лише після того, як держава дасть свою згоду. Як зазначалося вище, GRECO не є міжнародною організацією в міжнародно-правовому розумінні, тому звіти не можуть містити жодних правових санкцій для держави. Він може містити лише рекомендації щодо покращення стану національного антикорупційного законодавства та правозастосовної практики, а також прохання до держави надати протягом 18 місяців звіт про виконання раніше розглянутих рекомендацій (ситуаційний звіт). Спочатку членами GRECO були 17 держав. Сьогодні загальна кількість держав-членів зросла до 47, до неї входять 46 держав-членів Ради Європи, а також США, а з 1 лютого 2007 р. Російська Федерація також брала участь у роботі GRECO. У період з 2000 по 2002 та з 2003 по 2006 роки було завершено два раунди звітності. Перший раунд звітів

про оцінку ситуації з корупцією в державах-членах GRECO стосувався реалізації окремих положень Двадцяти принципів боротьби з корупцією (перевірка існування національного інституційного механізму боротьби з корупцією; перевірка імунітету посадових осіб від притягнення до відповідальності за корупцію). Заходи в рамках другого раунду також стосувалися виконання окремих положень Двадцяти принципів боротьби з корупцією та низки положень Кримінально-правової конвенції Ради Європи про корупцію (виявлення та конфіскація корупційних доходів; антикорупційна політика у державному секторі, корупція, зв'язок корупції з організованою злочинністю та відмиванням грошей) [60, с. 10].

Звіти, які готуються в рамках поточного третього раунду, який розпочався 1 січня 2007 року, зосереджуються на двох сферах: імплементації положень Кримінально-правової конвенції Ради Європи про корупцію, що стосується визнання корупції злочином, і прозорість фінансування політичних партій; який визнаний одним із принципів, включених до Двадцяти принципів боротьби з корупцією. Зазначимо, що майже всі звіти, підготовлені за результатами перших двох раундів, відкриті та доступні на англomовному сайті Ради Європи в розділі Групи держав проти корупції.

Сьогодні існує досить багато міжнародних інструментів, покликаних створити правову базу для боротьби з корупцією в усьому світі. Україна не стоїть осторонь процесу співпраці у боротьбі з корупцією та є учасницею багатьох міжнародних договорів, зокрема Конвенції ООН проти корупції, Цивільної конвенції проти корупції, Кримінальної конвенції проти корупції, Додаткового протоколу до Кримінальної конвенції проти корупції та інших. Важливу роль у цьому процесі відіграє співпраця України з GRECO, учасником якої Україна стала в результаті приєднання до Цивільної антикорупційної конвенції Ради Європи. Україна стала 40-м членом GRECO. Опублікований у жовтні 2007 року звіт про оцінку за результатами першого та другого раундів

роботи GRECO надав Україні 25 рекомендацій щодо реформування законодавства та приведення його у відповідність до міжнародних стандартів у сфері запобігання та протидії корупції.

Приєднавшись до GRECO, Україна взяла на себе зобов'язання привести своє національне законодавство у відповідність до стандартів Ради Європи. Низка рекомендацій включала створення неправохоронного антикорупційного органу, розробку плану заходів щодо реалізації національної антикорупційної стратегії (президентської концепції), систему адміністративної та кримінальної відповідальності за корупцію, удосконалення роботи правоохоронних органів для боротьби з корупцією тощо. Звіт підготувала команда експертів GRECO після їх тижневого перебування в Україні, під час якого експерти зустрілися з посадовими особами різних рівнів та представниками громадянського суспільства.

Звіт України про виконання антикорупційних рекомендацій GRECO був затверджений у Страсбурзі 15 травня 2009 року в рамках першого та другого раундів оцінки. Так, експерти GRECO у своїй доповіді зазначили, що 8 антикорупційних рекомендацій вважаються виконаними, а 17 рекомендацій реалізовані тільки частково. Експерти високо оцінили дії влади, зокрема щодо імунітету чиновників від кримінального переслідування, запровадження правил встановлення відповідальності за корупцію, впровадження реформ у судовій системі, підвищення рівня підготовки державних службовців тощо. 29 червня 2011 р. Кабінет Міністрів погодився оприлюднити звіт GRECO про стан виконання антикорупційних рекомендацій в Україні. У січні 2011 року Україні було запропоновано підготувати інформацію про стан виконання тих рекомендацій GRECO, які були частково виконані [42, с. 255].

Сьогодні говорити про значний прогрес у подоланні корупції в Україні зарано. Тиск громадськості та міжнародних організацій змушує українську

владу реагувати та вживати певних дій для подолання цього негативного явища.

Ефективною є система організаційно-правових механізмів протидії корупції в Італії, де громадські організації та державні органи тісно співпрацюють для вирішення цієї проблеми. Парламент країни створив спеціальну Генеральну раду з боротьби з організованою злочинністю. Разом із Генеральною радою були створені районні відділи по боротьбі з організованою злочинністю та мафією та окремо Державний департамент по боротьбі з мафією. Завданнями цього колегіального органу є: розробка стратегії боротьби з організованою злочинністю; раціоналізація ресурсів, що виділяються на боротьбу з організованою злочинністю, а також прийняття відповідних директив, спрямованих на усунення недоліків або неефективних дій. Італія є однією з небагатьох країн, яка відмовляється визнавати необхідність дискреційності в розслідуванні. Усі ці заходи досить ефективні в механізмі протидії корупції в Італії. Прикладом цього є судовий процес над багатьма високопоставленими італійськими чиновниками, включаючи колишніх прем'єр-міністрів Андреотті, Краксі та Берлусконі [35, с. 22].

Франція має власний досвід боротьби з корупцією. У 1993 році тут була створена Центральна антикорупційна служба. На неї покладено такі важливі функції, як централізація інформації, необхідної для запобігання (виявлення) фактів активної та пасивної корупції, а також надання допомоги судовим та слідчим органам у справах щодо їх звернення. Центральна служба інформує прокуратуру республіки про розслідування. Чинне законодавство Франції містить низку антикорупційних нормативних актів, які в першу чергу стосуються фінансових зловживань. Наприклад, у 1990 році був прийнятий закон, який зобов'язував кредитні установи звертати особливу увагу на капітал, походження якого пов'язане з організованою злочинністю. Це передбачає

виявлення порушень, пов'язаних із фальсифікацією чеків та векселів, поданих на інкасо [37, с. 33].

Водночас у багатьох країнах світу, зокрема в Австрії, Чехії, Швеції та деяких інших, немає єдиного спеціального закону у сфері протидії корупції. У цих країнах норми з цих питань охоплюють відповідне законодавство, а діяльність органів державної влади регулюється відповідними частинами Кримінального кодексу або, як варіант, через співпрацю з міжнародними організаціями, насамперед Інтерполом та Європолом.

Характеризуючи антикорупційне законодавство Великобританії, на нашу думку, необхідно звернути увагу на високу правову культуру громадян та сформовані традиції професійної етики державної служби. Певною мірою таке ставлення суспільства до корупції можна вважати зразковим. Науковці, які здійснюють порівняльний аналіз державних механізмів протидії корупції в Україні та за кордоном, наголошують на тому, що необхідність використання та врахування зарубіжного досвіду протидії корупції в державному управлінні в нашій державі зумовлена також тим, що основні закони України універсальна бюрократія і, як показує практика, багато в чому не залежить від національної специфіки. Враховуючи викладене, для зниження загального рівня корупції в Україні необхідно на основі наукової розробки шляхів реалізації положень міжнародних документів привести національне антикорупційне законодавство у відповідність до міжнародно-правових стандартів [33, с. 142].

Антикорупційна боротьба в Німеччині базується на завданні знищення матеріальної, насамперед фінансової бази незаконних угруповань. Для цього є два шляхи: конфіскація (конфіскація майна) і створення належного правового середовища, де неможливо відмивати «брудні» гроші. Серед антикорупційних механізмів, які використовує Німеччина із зарубіжного досвіду, також план створення реєстру корумпованих компаній. Йдеться про те, що підприємство, яке потрапило до такого реєстру, більше не має права виконувати будь-які

держзамовлення і більш пильно контролюються правоохоронними органами[46, с. 232].

Відповідно до особливостей побудови антикорупційної системи, зокрема кількості новостворених антикорупційних органів, Україна визначила пріоритетним впровадження антикорупційного досвіду таких країн, як Великобританія та Франція, де є чітка підрозділу спеціальних антикорупційних суб'єктів.

У контексті формування організаційно-правового механізму протидії корупції, на нашу думку, Україна має насамперед прописати правила кадрової політики як відкритого та прозорого процесу, реалізувати стратегію судової влади, реалізувати проголошену незалежність суддів (дотримуючись прикладу Великобританії, Франції) до діяльності ЗМІ щодо висвітлення фактів антикорупційної діяльності.

Аналізуючи особливості інституційного механізму запобігання корупції в європейських країнах, можна зрозуміти основу передової національної антикорупційної стратегії, яка зараз так потрібна українській державі:

1) сильна політична воля влади протидіяти корупції та у сфері протидії корупції, яка включає державні, політичні, економічні, соціально-правові заходи. Без політичної волі на кожному рівні влади жодні законодавчі, адміністративні чи будь-які інші заходи боротьби з корупцією не будуть ефективними;

2) організація соціального контролю, що здійснює громадянське суспільство, над усією системою державного управління та надання можливостей для порушення в цих межах кримінального переслідування відповідальних осіб. Важлива роль тут належить незалежним ЗМІ;

3) гарантії незалежності судової влади. Наочні приклади такого підходу демонструють правоохоронні системи таких країн, як Італія, Великобританія, Франція та ін.;

4) організація суворої відповідальності громадян, наділених владою, перед справді незалежною структурою, яка стежить за чистотою державних службовців, а також має повноваження притягувати до відповідальності посадових осіб, незалежно від їх статусу у владній ієрархії.

1.2. Правові акти Європейського Союзу у сфері запобігання корупції як стандарти інституційного механізму

Європейська інтеграція – це зближення України з Європейським Союзом як на рівні законів, так і на рівні правил і звичаїв, що існують в суспільстві. Її метою є вступ України в ЄС, який підтримує переважна більшість українців. Євроінтеграція є пріоритетом української влади. Президент, Уряд і парламент працюють як одна команда, щоб цей процес йшов якомога швидше. Сьогодні Україна є надійним партнером Європейського Союзу і рухається до набуття членства в ЄС. Згідно з євроінтеграційним курсом українська влада взяла на себе зобов'язання проводити реформи, що дозволять нам остаточно розпрощатися з залишками радянського минулого, з його бюрократією, зневагою до людини, економічною та технологічною відсталістю. І поступово перетворять Україну на розвинену країну з високим рівнем життя. Але на шляху до євроінтеграції виникають певні труднощі, а саме корумпування можновладців. Боротьбу з корупцією декларують держави практично всіх типів. Більше того, усі держави змушені тією чи іншою мірою боротися з нею. Така боротьба може полягати у створенні системи надійних правових та інституціональних гарантій суспільного і політичного контролю за діяльністю державних органів, різного роду організацій та окремих службових осіб, або ж може зводитись лише до вимушених заходів владних структур, спрямованих на

відновлення елементарного порядку в суспільстві, перерозподіл сфер впливу між різними кланами панівної олігархії та формуванням мафіозного типу[29,с.183].

Необхідно зауважити, що законотворчий процес в Європейському Союзі є найбільш значущою та дієвою складовою особливого політико-правового механізму розвитку європейської інтеграції, який полягає у передачі частини суверенітету держав-членів ЄС на користь наднаціональних органів влади на європейському рівні, тим самим наділяючи їх повноваженням видавати законодавчі акти як для самих держав та їх органів, так і для їх громадян та юридичних осіб, а також активне залучення кожної держави-члена до законодавчого процесу на європейському рівні. Характерною особливістю законотворчого процесу в ЄС є його складність, різноманітність, багатогранність, що безпосередньо пов'язано зі значною кількістю та різноманітністю сфер регулювання, а також широким колом суб'єктів законотворчої діяльності, які повинні діяти й, що найбільш важливіше, взаємодіяти в межах наданої компетенції. При цьому ця діяльність, здійснюючись в інтересах Союзу в цілому, ґрунтується на відповідному балансі, а саме враховує інтереси держав-членів.

Очевидною причиною створення будь-якої антикорупційної інституції є вирішення конкретної проблеми корупції та сприяння зниженню її рівня за допомогою спеціалізованого органу. Проте в демократичних суспільствах традиційні антикорупційні функції (виявлення, розслідування і кримінальне переслідування кримінальних правопорушень, забезпечення прозорості державних витрат за допомогою фінансового контролю, відкритість органів державного управління шляхом доступу до інформації і відкритості для громадянського суспільства, запобігання конфліктам інтересів тощо) зазвичай здійснюються в рамках існуючих державних інституцій. Але ці функції розпоршені між великою кількістю органів.

Аналіз практики реалізації саме законотворчої компетенції дозволяє визначити відповідні методи, на яких ґрунтується законотворчість у ЄС, а саме, комунітарний (наддержавний) метод прийняття рішень, міждержавний (міжурядовий) метод, відкритий метод координації, методи саморегуляції та спільної регуляції [87, с. 26].

Домовленості між Європейським Союзом та Україною розпочалися з 14 червня 1994 р., коли було підписано Угоду про партнерство і співробітництво. В рамках інтеграційного процесу, окрім іншого, передбачається приведення у відповідність до стандартів ЄС законодавства України у сфері протидії й запобігання корупції [51, с. 28]. Демократизація суспільних відносин, входження України у світове співтовариство зумовлює необхідність нового погляду на проблему державного управління відповідно до стандартів, принципів і норм, вироблених світовою спільнотою. Об'єктивно зростає вплив міжнародних стандартів, норм і принципів міжнародного права на розвиток національного законодавства, у тому числі й антикорупційного [56, с. 6].

Міжнародні договори у сфері боротьби проти корупції, включно з Конвенцією ООН проти корупції, вимагають від держав-членів забезпечити наявність двох типів антикорупційних інституцій – для попередження корупції та для боротьби проти корупції правоохоронними засобами. Такі договори також визначають стандарти, котрим інституції повинні відповідати, тобто бути незалежними, спеціалізованими та мати достатні ресурси для виконання своїх складних завдань. Міжнародний досвід щодо антикорупційних заходів пропонує певні рамкові механізми, які дозволяють зробити національне законодавство більш чітким і виваженим, при застосуванні яких враховують різноманітні інституційні чинники реалізації державної управлінської діяльності. Україною було прийнято і ратифіковано певні правові акти, основні з них: Конвенція ООН проти корупції, Типовий закон ЮНСІТРАЛ, Цивільна конвенція про боротьбу з корупцією, Кримінальна конвенція про боротьбу з

корупцією, закон України «Про Загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу» та ін.

Конвенція ООН проти корупції – це найбільш комплексна з усіх будь-коли існуючих антикорупційних конвенцій. Її було ухвалено Генеральною асамблеєю ООН 31 жовтня 2003 р., та була ратифіковано Україною 18.10.2006р. Дана конвенція встановлює загальні принципи, стандарти, процеси та практики для підкріплення антикорупційних зусиль на національному рівні, сприяє міжнародній співпраці через гармонізацію нормативно-правової бази для ефективного правозастосування і встановлення механізмів взаємодопомоги. Документ містить 71 статтю, які поділені на 8 глав. Відповідно до нього держави учасники мають реалізувати декілька антикорупційних інструментів, спрямованих на запобігання корупції, включаючи внутрішнє і зовнішнє отримання хабара, привласнення, відмивання коштів.

Цілями конвенції є:

- сприяння вжиттю й посиленню заходів, спрямованих на більш ефективне та дієве запобігання корупції та боротьбу з нею;
- заохочення, сприяння та підтримка міжнародного співробітництва та технічної допомоги в запобіганні корупції і в боротьбі з нею, зокрема в поверненні активів;
- заохочення чесності, відповідальності та належного управління громадськими справами і державним майном.

Конвенція застосовується відповідно до її положень до запобігання, розслідування та кримінального переслідування за корупцію та до призупинення операцій (заморожування), арешту, конфіскації та повернення доходів від злочинів. Важливим є те, що необов'язково, щоб у результаті вчинення злочинів були завдані збитки або шкода державному майну. Держави-учасниці виконують свої зобов'язання згідно з конвенцією відповідно до принципів суверенної рівності й територіальної цілісності держав і принципом

невтручання у внутрішні справи інших держав. Ніхто не наділяє Державу-учасницю правом здійснювати на території іншої держави юрисдикцію та функції, які входять виключно до компетенції органів даної держави відповідно до її внутрішнього права [3].

Водночас, на думку Ю. Дем'янчука, правова база боротьби з корупцією в Україні не повною мірою ґрунтується на міжнародних нормах, вимогах та визначеннях. Це пов'язано з низкою чинників, що визначають своєрідність правових документів антикорупційної спрямованості. Так, одним із чинників, що ускладнюють перенесення зарубіжного досвіду в національну правову систему, є термінологічні розбіжності.

У Конвенції ООН проти корупції та Конвенції Ради Європи про кримінальну відповідальність за корупцію для позначення суб'єкта корупції використовуються поняття «державна посадова особа» (ст. 1 Конвенції про кримінальну відповідальність, ст. 2 Конвенції ООН проти корупції, ст. 8 Конвенції ООН проти транснаціональної організованої злочинності). Цей термін ширший, ніж поняття посадової особи, визначене у Кримінальному кодексі України, оскільки не охоплює державних службовців, що не належать до посадових осіб (зокрема обслуговуючий і технічний персонал органів влади, державних і місцевих органів), державних і муніципальних службовців іноземних держав і службовців міжурядових організацій. КК України виключає дві останні групи осіб з-поміж суб'єктів корупційних злочинів, хоча вони входять у цю категорію у вказаних міжнародно-правових документах.

Досліджуючи посилання на міжнародні норми в антикорупційному законодавстві, чимало науковців зазначають, що посилання на пріоритет міжнародних норм і взагалі на самі норми у сфері боротьби з корупцією у межах Закону України «Про запобігання корупції» є не на першому місці, що суперечить закріпленому в Конституції верховенству міжнародних норм і принципів [34, с. 182].

Комісія ООН з міжнародної торгівлі, ЮНСІТРАЛ – допоміжний орган Генеральної Асамблеї ООН, створений у 1966 р. з метою сприяння розвитку права міжнародної торгівлі. Типовий закон ЮНСІТРАЛ ухвалено 1 липня 2011р. можна вважати визнаним зразком міжнародного правового регулювання державних закупівель. Даний закон відображає провідний досвід у сфері державних закупівель у всьому світі та дозволяє урядам адаптувати його до місцевих особливостей [30, с. 65].

Типовий закон доповнено комплексним інструментом – Посібником щодо впровадження, ухваленим 28 червня 2012 р. Мета якого – надати підґрунтя та пояснити принципи Типового закону ЮНСІТРАЛ, описати цілі та запропонувати варіанти його використання. Типовий закон та посібник до нього дуже часто використовуються як інструменти для оцінки законодавства з питань закупівель у всьому світі.

Цивільна конвенція про боротьбу з корупцією від 04.11.1999 р., ратифіковано Україною 16.03.2005 р. відзначає, що корупція є однією із найнебезпечніших загроз правопорядку, демократії, прав людини, чесності та соціальній справедливості і що вона перешкоджає економічному розвитку і загрожує належним і справедливим функціонуванню країн із ринковою економікою. Наголошує, що корупція має негативні фінансові наслідки для громадян, суспільства та держави, а також для міжнародних установ, які вважають, що цивільне право має сприяти боротьбі з корупцією, надаючи жертвам шкоди можливість отримати справедливу компенсацію; Конвенція передбачала заходи на національному рівні, питання міжнародного співробітництва та контролю за виконанням документа. Право осіб, яким завдано шкоди внаслідок корупційного провадження, закріплюється при відкритті судового провадження з метою отримання відшкодування завданої шкоди, яка може включати матеріальну шкоду, упущену вигоду та моральну шкоду. Передбачено, що строк позовної давності для компенсації шкоди не

менше трьох років від дня, коли особа дізналася чи могла знати про її заподіяння або про здійснення корупційної дії та про особистість винної особи. Проте суд не розглядає позов після закінчення позовного строку тривалістю не менше десяти років від дня здійснення корупційної дії [26].

Кримінальна конвенція про боротьбу з корупцією (ETS 173) від 27 січня 1999 року, ратифікована Україною 18.10.2006 р. визначає, що корупція загрожує правопорядку, демократії та правам людини, руйнує належне управління, чесність та соціальну справедливість, перешкоджає конкуренції та економічному розвитку і загрожує стабільності демократичних інститутів та моральним засадам суспільства. Держави-учасниці зобов'язалися вживати такі законодавчі та інші заходи, які повинні бути необхідними для встановлення у своєму національному законодавстві кримінальної відповідальності за умисне обіцяння, пропонування чи надання будь-якою особою прямо чи опосередковано будь-якої неправомірної переваги будь-яким посадовим особам, для них особисто чи для інших осіб, з метою заохочення їх до виконання чи невиконання своїх службових обов'язків. Відповідно до глави II конвенції «Заходи, яких необхідно вжити на національному рівні» держави зобов'язуються криміналізувати у вітчизняних законодавства корупційні злочини, передбачивши відповідальність за співучасть у їх вчиненні та відповідальність юридичних осіб. Документ також передбачив створення спеціальних органів з протидії корупції, належну підготовку їх співробітників та фінансування, а також захист тих, хто повідомляє про корупційні злочини, та свідків, які дають показання. Конвенція врегулювала питання міжнародного співробітництва, взаємної допомоги та екстрадиції [4].

Закон України «Про Загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу» від 18.03.2004р., який набрав чинності 20 квітня 2004 р. Варто зазначити, що метою адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу є досягнення відповідності

правової системи України *acquiscommunitaire* з урахуванням критеріїв, що висуваються Європейським Союзом до держав, які мають намір вступити до нього. *Acquiscommunitaire* – це правова система Європейського Союзу, яка включає акти законодавства Європейського Союзу, прийняті в рамках Європейського Співтовариства, Спільної зовнішньої політики та політики безпеки і співробітництва в сфері юстиції та внутрішніх справ. Адаптація законодавства України до законодавства Європейського Союзу є пріоритетною складовою процесу інтеграції України до Європейського Союзу, що, в свою чергу є пріоритетним напрямом української зовнішньої політики. Державна політика України щодо адаптації законодавства формується як складова частина правової реформи в Україні та спрямовується на забезпечення єдиних підходів до нормопроекування, обов'язкового врахування вимог законодавства Європейського Союзу під час нормопроекування, підготовки кваліфікованих спеціалістів, створення належних умов для інституціонального, науково-освітнього, нормопроектного, технічного та фінансового забезпечення процесу адаптації законодавства України. Отже, в нашій державі створено основні політико-правові та організаційні засади адаптації законодавства [17].

Закон України «Про зовнішньоекономічну діяльність» від 1 липня 1991 р. визначає принципи здійснення зовнішньоекономічної діяльності, її види, суб'єктів такої діяльності та основи державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності. Статтею 6 закону встановлені основні вимоги до договорів (контрактів) суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності та норми, які визначають правозастосування щодо таких договорів. Розділ II Закону присвячений регулюванню зовнішньоекономічної діяльності. Стаття 7 визначає основи такого регулювання та його способи. В цій же статті встановлюються можливі правові режими для іноземних суб'єктів господарської діяльності. Це такі режими: національний режим, режим найбільшого сприяння, та спеціальний режим (або режим спеціальних економічних зон, митних союзів).

В статті 9 визначаються органи державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності та їх повноваження. Стаття 12 Закону встановлює обов'язковий розподіл валютної виручки суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності – резидентів України. Стаття 13 визначає принципи митного регулювання при здійсненні зовнішньоекономічної діяльності. Стаття 14 регулює питання розрахунків та кредитування суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності. Статтею 17 встановлюються заборонені види експорту та імпорту. Економічні відносини України з іншими державами та міжнародними організаціями регулюються розділом IV Закону [21].

Варто також зазначити, що невід'ємним нормативним актом, який регулює відносини України з іншими державами є Закон України «Про міжнародні договори України», від 29. 06. 2004 р., який набрав чинності 3 серпня 2004 р. Даний закон встановлює порядок укладення, виконання та припинення дії міжнародних договорів України з метою належного забезпечення національних інтересів, здійснення цілей, завдань і принципів зовнішньої політики України, закріплених в Конституції України та законодавстві України. Ратифікація міжнародних договорів України здійснюється шляхом прийняття закону про ратифікацію, невід'ємною частиною якого є текст міжнародного договору. На підставі підписаного та офіційно оприлюдненого Президентом України закону Голова Верховної Ради України підписує ратифікаційну грамоту, яка засвідчується підписом Міністра закордонних справ України, якщо договором передбачено обмін такими грамотами. Чинні міжнародні договори України підлягають сумлінному дотриманню Україною відповідно до норм міжнародного права, Україна вступає за те, щоб всі сторони міжнародних договорів неухильно виконували обов'язки і користувалися правами, зазначеними в договорах.

Відповідно до ст. 3 закону України «Про міжнародні договори» можна виділити такі види міжнародних договорів:

1. Міжнародні договори України укладаються:

Президентом України або за його дорученням – від імені України;

Кабінетом Міністрів України або за його дорученням – від імені Уряду України;

міністерствами та іншими центральними органами виконавчої влади, державними органами – від імені міністерств, інших центральних органів виконавчої влади, державних органів.

2. Від імені України укладаються міжнародні договори України:

а) політичні, мирні, територіальні і такі, що стосуються державних кордонів, розмежування виключної (морської) економічної зони і континентального шельфу України;

б) що стосуються прав, свобод та обов'язків людини і громадянина;

в) про участь України в міждержавних союзах та інших міждержавних об'єднаннях (організаціях), системах колективної безпеки;

г) про військову допомогу та направлення підрозділів Збройних Сил України до інших держав чи допуску підрозділів збройних сил іноземних держав на територію України, умови їх тимчасового перебування, включаючи терміни виведення, фінансово-економічні, екологічні та інші наслідки і компенсації;

г) про використання території та природних ресурсів України;

д) яким за згодою сторін надається міждержавний характер.

3. Від імені Уряду України укладаються міжнародні договори України з економічних, торговельних, науково-технічних, гуманітарних та інших питань, віднесених до відання Кабінету Міністрів України.

4. Міжвідомчими є міжнародні договори України з питань, що належать до повноважень міністерств, інших центральних органів виконавчої влади та державних колегіальних органів [21].

Отже, було досліджено правові акти Європейського Союзу у сфері запобігання корупції як стандартів інституційного механізму.

Інституційний механізм – це сукупність інститутів, організації, закладів і установ різного рівня і статусу, які забезпечують державну політику у певній сфері. Варто зазначити, що даний термін активно використовується в науковій літературі економічного, політичного, правового та державно управлінського спрямування.

Корупція буквально означає участь декількох людей у певній діяльності, метою яких є «псування», «ушкодження» нормального ходу процесу.

Відповідно до Конвенції ООН проти корупції можна виділити такі основні види діяльності, що відносять до корупційних:

- підкуп національних державних посадових осіб,
- розкрадання, неправомірне привласнення або інше нецільове використання майна державною посадовою особою,
- зловживання службовим становищем,
- перешкоджання здійснення правосуддя.

Європейська інтеграція – це зближення України з Європейським Союзом як на рівні законів, так і на рівні правил та звичаїв, що існують у суспільстві. Її метою є вступ України до ЄС.

Було визначено, що Україною прийнято і ратифіковано певні правові акти:

- Конвенція ООН проти корупції, ратифікована 18.10.2006р.,
- Типовий закон ЮНСІТРАЛ, ухвалено 1 липня 2011р.,
- Цивільна конвенція про боротьбу з корупцією, ратифікована 16.03.2005р.,
- Кримінальна конвенція про боротьбу з корупцією, ратифікована 18.10.2006р.,

– Закон України «Про Загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу», від 18.03.2004р.,

– Закон України «Про зовнішньоекономічну діяльність» від 01.07.1991р.

РОЗДІЛ 2

ЄВРОПЕЙСЬКІ СТАНДАРТИ ЗАПОБІГАННЯ КОРУПЦІЇ ПРИ НАДАННІ АДМІНІСТРАТИВНИХ ПОСЛУГ

2.1. Інституційний механізм надання адміністративних послуг: поняття, особливості, ознаки, коло суб'єктів

На сьогодні корупція підриває довіру громадян до діяльності органів державної влади, негативно впливає на економічний та політичний розвиток, створює реальну загрозу національній безпеці. Основними факторами, які сприяють поширенню корупції, є зубожіння широких верств населення, погіршення криміногенної ситуації, високі показники нерівності розподілу прибутків, відсутності ідеальної системи соціального захисту, процеси економічної та суспільної трансформації. Саме таких ознак набула корупція в Україні, вона поширює негативний вплив на всі сфери суспільного життя, все глибше укорінюючись як основний, швидкий та найбільш дієвий протиправний засіб вирішення питань, досягнення певних індивідуальних корисливих цілей. Окрім цього, корупція є важливою перешкодою на шляху до інтегрування України в Європейське Співтовариство. З огляду на це, боротьба з корупцією визначена як стратегічний напрям реформування державної влади і як пріоритетне завдання діяльності органів державного управління [71, с. 158].

Ключовим етапом у розвитку законодавства у сфері надання адміністративних послуг було ухвалення Закону України від 6.09.2012 р. № 5203-VI «Про адміністративні послуги». Зокрема, даний закон визначає, що адміністративна послуга – це результат здійснення владних повноважень суб'єктом надання адміністративних послуг за заявою фізичної або юридичної

особи, спрямований на встановлення, зміну або припинення прав та / або обов'язків такої особи відповідно до закону.

Регулюванням суспільних відносини щодо надання адміністративних послуг встановлюються:

- підстави для одержання адміністративної послуги;
- суб'єкт надання адміністративної послуги та його повноваження щодо надання адміністративної послуги;
- перелік і вимоги до документів, потрібних для отримання адміністративної послуги;
- платність
- граничний строк надання адміністративної послуги;
- перелік підстав для відмови в наданні адміністративної послуги [10].

Також до адміністративних послуг законом дорівнюється надання органом виконавчої влади, іншим державним органом, органом влади Автономної Республіки Крим, органом місцевого самоврядування, їх посадовими особами, державним реєстратором, суб'єктом державної реєстрації витягів і виписок із реєстрів, довідок, копій, дублікатів документів та інші передбачені законом дії, у результаті яких суб'єкту звернення, а також об'єкту, що перебуває в його власності, володінні чи користуванні, надається або підтверджується певний юридичний статус та/або факт.

Тобто, із законодавчого визначення можна виділити такі ключові ознаки адміністративної послуги:

1. Послуга надається лише за заявою фізичної чи юридичної особи;
2. Заява призводить до певного результату, спрямованого на набуття, зміну чи припинення прав та/або обов'язків особи;
3. Послуга є результатом здійснення владних повноважень суб'єктом надання адміністративних послуг;
4. Послуга надається відповідно до закону;

5. Послуга надається суб'єктом надання таких послуг лише за ініціативою особи, яка потребує такої послуги;

6. Результатом розгляду заяви суб'єкта звернення є:

– рішення індивідуальної дії (адміністративний акт), що ухвалюється щодо конкретної особи і породжує, змінює або припиняє права та/або обов'язки особи

– адміністративний договір, за яким відбувається набуття, зміна чи припинення прав та/або обов'язків особи;

7. Адміністративна послуга надається лише суб'єктом надання таких послуг;

8. Надання адміністративної послуги є повноваженням органу державної або місцевої влади;

9. Повноваження органів публічної адміністрації та процедура з надання адміністративних послуг мають бути закріплені виключно законом [27,с.139].

Законодавством визначено коло суб'єктів, які можуть надавати адміністративні послуги, це:

– органи виконавчої влади

– інші державні органи

– органи влади Автономної Республіки Крим (з урахуванням Закону України від 15 квітня 2014 р. № 1207–VII «Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України»)

– органи місцевого самоврядування

– посадові особи органу виконавчої влади, іншого державного органу, органу влади Автономної республіки Крим, органу місцевого самоврядування

Цей перелік є вичерпним. Законодавець використав саме інституційний критерій для формування переліку суб'єктів надання адміністративних послуг, а не функціональний. Це означає, що за чинним законодавством жодні інші суб'єкти не можуть надавати адміністративні послуги [27, с.242].

Визначимо основні структури, до яких найчастіше останнім часом звертаються пересічні громадяни для отримання адміністративних послуг:

Відповідно до ч. 1 ст. 12 Закону України «Про адміністративні послуги» центр надання адміністративних послуг(ЦНАП) – це постійно діючий орган або структурний підрозділ місцевої державної адміністрації або органу місцевого самоврядування, в якому надаються адміністративні послуги адміністратором через його взаємодію із суб'єктами надання адміністративного послуг [10].

Із законодавчого визначення слідує, що ЦНАП юридично може мати два статуси: постійний чинний робочий орган або структурний підрозділ. Статус постійного чинного робочого органу передбачає його формування з працівників різних суб'єктів надання адміністративних послуг, зокрема залучення до складу такого органу працівників різних суб'єктів надання адміністративних послуг принаймні для консультування. Статус структурного підрозділу місцевої державної адміністрації або органу місцевого самоврядування передбачає, що така одиниця є окремим утворенням з власним штатним розписом і власним персоналом (насамперед адміністраторами). Рішення про вибір статусу належить до компетенції органу, який утворює ЦНАП.

Центри надання адміністративних послуг утворюються при Київській міській державній адміністрації; Севастопольській міській державній адміністрації; районній державній адміністрації; районній у місті Києві державній адміністрації; районній у місті Севастополі державній адміністрації; виконавчому органі міської ради міста обласного, республіканського Автономної Республіки Крим значення. Центри надання адміністративних послуг можуть утворюватися при виконавчому органі міської міста районного значення, селищної, сільської ради у разі ухвалення відповідною радою такого рішення.

У містах і селищах, які є адміністративними центрами Автономної Республіки Крим, областей або районів, а також в містах Києві та Севастополі

центри надання адміністративних послуг можуть забезпечувати надання адміністративних послуг обласних, районних і відповідних міських державних адміністрацій на основі їх погодженням рішень.

У разі утворення центрів надання адміністративних послуг районними державними адміністраціями такі центри можуть забезпечувати надання адміністративних послуг обласних державних адміністрацій та органів місцевого самоврядування на основі їх узгоджених рішень. З метою забезпечення належної доступності адміністративних послуг можуть утворюватися територіальні підрозділи центру надання адміністративних послуг і віддалені місця для роботи адміністраторів такого центру.

Відповідно до ст. 13 Закону «Про адміністративні послуги» суб'єкт звернення для отримання адміністративної послуги в центрі надання адміністративних послуг звертається до адміністратора – посадової особи органу, що утворив центр надання адміністративних послуг, яка організовує надання адміністративних послуг через взаємодію з суб'єктами надання адміністративних послуг.

Основними завданнями адміністратора є:

1) надання суб'єктам звернень вичерпної інформації та консультацій щодо вимог і порядку надання адміністративних послуг;

2) отримання від суб'єктів звернень документів, потрібних для надання адміністративних послуг, їх реєстрація та подання документів (їх копій) відповідним суб'єктам надання адміністративних послуг не пізніше наступного робочого дня після їх отримання;

3) видання або забезпечення направлення через засоби поштового зв'язку суб'єктам звернень результатів надання адміністративних послуг, повідомлення про можливість отримання адміністративних послуг, оформлених суб'єктами надання адміністративних послуг;

- 4) організаційне забезпечення надання адміністративних послуг суб'єктами надання таких послуг;
- 5) здійснення контролю за додержанням суб'єктами надання адміністративних послуг термінів розгляду справ та ухвалення рішень;
- 6) надання адміністративних послуг;
- 7) складення протоколів про адміністративні правопорушення;
- 8) розгляд справ про адміністративні правопорушення та накладення стягнень [28, с.251].

Відповідно до підпунктів 28-36-2, пункту 4 Положення про Державну міграційну службу України (ДМС) від 20 серпня 2014р. № 360, Державна міграційна служба відповідно до покладених на неї завдань:

– забезпечує створення, удосконалення, розвиток, супроводження та підтримку функціонування Єдиного державного демографічного реєстру, Єдиної інформаційно-аналітичної системи управління міграційними процесами, Національної системи біометричної верифікації та ідентифікації громадян України, іноземців та осіб без громадянства, розпорядником яких є ДМС, та здійснює заходи із захисту інформації в них;

– забезпечує у межах повноважень, передбачених законом, формування інформаційних ресурсів (баз, банків даних) щодо персональних даних фізичних осіб (у тому числі їх біометричних даних, параметрів), інших інформаційних ресурсів, необхідних для виконання покладених на ДМС завдань;

– здійснює відповідно до закону заходи щодо запобігання та протидії нелегальній (незаконній) міграції, іншим порушенням міграційного законодавства;

– здійснює міжнародне співробітництво, бере участь у розробленні проектів та укладенні міжнародних договорів України з питань громадянства, міграції, біженців, осіб, які потребують інших форм захисту, реєстрації

фізичних осіб та реадмісії, забезпечує в межах своїх повноважень виконання укладених міжнародних договорів України;

- здійснює відповідно до закону державний контроль за дотриманням законодавства у сферах міграції (імміграції та еміграції), у тому числі протидії нелегальній (незаконній) міграції, громадянства, біженців та інших визначених законодавством категорій мігрантів у передбачених законодавством випадках, притягає порушників до адміністративної відповідальності;

- оформлює, видає, обмінює, пересилає, вилучає, повертає державі, знищує документи з безконтактним електронним носієм;

- здійснює управління об'єктами державної власності, що належать до сфери управління ДМС;

- надає адміністративні послуги відповідно до закону;

- удосконалює процедури надання адміністративних послуг, у тому числі шляхом впровадження електронних сервісів, зокрема електронної черги, оплати вартості адміністративних послуг платіжними картками;

- взаємодіє з адміністратором Єдиного державного демографічного реєстру, у тому числі з питань, пов'язаних із забезпеченням належного функціонування та адміністрування Єдиного державного демографічного реєстру [9].

Відповідно, зазначені вище структури керуються загальним і особливим законодавством у сфері запобігання корупції. Варто також визначити деякі закони, що регулюють надання інформації, її охорону під час здійснення службових обов'язків:

Законом України «Про звернення громадян» від 02.10.1996 року встановлюється механізм забезпечення участі громадян в управлінні державою щодо вирішення питань, які стосуються інтересів окремого громадянина або громади в цілому. Даним законом регулюються питання практичної реалізації громадянами, іноземцями, особами без громадянства права вносити в органи

державної влади, об'єднання громадян відповідно до їх статуту пропозиції про поліпшення їх діяльності, викривання недоліків у роботі, оскаржування дій посадових осіб. Звернення, оформлені належним чином і подані в установленому порядку, підлягають обов'язковому прийняттю та розгляду. Забороняється відмова у прийнятті та розгляді звернення з посиланням на політичні погляди, партійну належність, стать, вік, віросповідання, національності особи, незнання мови звернення. Якщо питання, порушені в одержаному органом державної влади, місцевого самоврядування, підприємствами, установами, організаціями незалежно від форм власності, об'єднаннями громадян або посадовими особами зверненні, не входять до їх повноважень, воно в термін не більше п'яти днів пересилається ними за належністю відповідному органу чи посадовій особі, про що повідомляється громадянину, який подав звернення. У разі якщо звернення не містить даних, необхідних для прийняття обґрунтованого рішення органом або посадовою особою, воно в той же термін повертається громадянину з відповідними роз'ясненнями.

Звернення, оформлені належним чином і подані в установленому порядку, підлягають обов'язковому прийняттю та розгляду. Письмове звернення без зазначення місця проживання, не підписане автором, а також таке, з якого неможливо встановити авторство, визнається анонімним і розгляду не підлягає.

Органи державної влади, місцевого самоврядування, а також установи, підприємства та організації зобов'язані об'єктивно і вчасно розглядати їх, перевіряти викладені в них факти, приймати рішення відповідно до чинного законодавства і забезпечувати їх виконання. Звернення розглядаються і вирішуються у термін не більше одного місяця від дня їх надходження, а ті, які не потребують додаткового вивчення, – невідкладно, але не пізніше п'ятнадцяти днів від дня їх отримання. Забороняється направляти скарги громадян для

розгляду тим органам або посадовим особам, дії чи рішення яких оскаржуються[20].

Закон України «Про інформацію» від 02.10.1992 р. поширюється на інформаційні відносини, які виникають у всіх сферах життя і діяльності суспільства і держави при одержанні, використанні, поширенні та зберіганні інформації. Відповідно до даного нормативного акта інформація – це документовані або публічно оголошені відомості про події та явища, що відбуваються у суспільстві, державі та навколишньому природному середовищі[20].

Закон України «Про доступ до публічної інформації» від 09.05.2011р. визначає порядок здійснення та забезпечення права кожного на доступ до інформації, що знаходиться у володінні суб'єктів владних повноважень, інших розпорядників публічної інформації, що становить суспільний інтерес. В даному законі визначено поняття публічної інформації – це відображена та задокументована будь-якими засобами на будь-яких носіях інформація, що була отримана або створена в процесі виконання суб'єктами владних повноважень своїх обов'язків, передбачених чинним законодавством, або яка знаходиться у володінні суб'єктів владних повноважень, інших розпорядників публічної інформації.

На противагу вище зазначеним нормативним актам є також закони, які регулюють інформацію, що охороняється державою. На жаль, часто буває, що такі дані підлягають розголошенню посадовим особам на вимогу корупційних пропозицій від пересічних громадян.

Основним, на нашу думку, нормативним актом можна виділи Закон України «Про захист персональних даних» від 01.06.2010р. регулює відносини, пов'язані із захистом персональних даних під час їх обробки.

Персональні дані – це відомості чи сукупність відомостей про фізичну особу, яка ідентифікована або може бути ідентифікована.

Обробка персональних даних – це будь-яка дія або сукупність дій, здійснених повністю або частково в інформаційній (автоматизованій) системі та/або в картотеках персональних даних, які пов'язані зі збору, реєстрації, накопичення, зберігання, адаптації, зміною, поновленням, використання і поширення, знеособленням і знищення відомостей про фізичну особу.

Варто зазначити, що будь-яка особа, яка звертається за наданням адміністративних послуг підписує заяву на обробку персональних даних.

Також даний закон визначає, суб'єктів відносин, пов'язаних із персональними даними, а саме ними є:

- суб'єкт персональних даних
- володілець персональних даних
- розпорядник персональних даних
- третя особа.

Власником або розпорядником персональних даних можуть бути підприємства, установи та організації всіх форм власності, органи державної влади чи місцевого самоврядування, фізичні особи – підприємці, що обробляють персональні дані відповідно до законодавства. Розпорядником персональних даних, що належать до органу державної влади або місцевого самоврядування, крім цього органу, може бути лише державне чи комунальне підприємство, що належить до сфери управління цього органу. Персональні дані можуть бути віднесені до конфіденційної інформації про особу відповідно до законодавства або за заявою відповідної особи [17].

Варто зазначити, що на відміну від інших злочинів, у злочинах, пов'язаних із корупцією публічних службовців, як мінімум один із злочинців є особою, наділеною публічною владою, і чим вища посада, тим більше в особи можливостей впливати на діяльність державних органів. Тому, рівень «необхідної» незалежності певного антикорупційного органу прямо залежить

від рівня корупції в країні, якості державного управління, дотримання принципу верховенства права і ефективності існуючих державних інституцій.

Варто звернутися до положень закону Закон України «Про внесення змін до Закону України «Про запобігання корупції» щодо відновлення інституційного механізму запобігання корупції» від 30.12.2020 р. Даним нормативним актом передбачено такі основні зміни щодо діяльності Національного агентства з питань запобігання корупції по відношенню до суб'єктів, які надають адміністративні послуги:

- здійснення моніторингу та контролю за виконанням актів законодавства з питань етичної поведінки, запобігання та врегулювання конфлікту інтересів у діяльності осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, та прирівняних до них осіб";

- одержувати в установленому законом порядку за письмовими запитами від державних органів, органів влади Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування, суб'єктів господарювання незалежно від форми власності та їх посадових осіб, громадян та їх об'єднань інформацію, у тому числі з обмеженим доступом, необхідну для виконання покладених на нього завдань;

- проводити перевірки організації роботи із запобігання і виявлення корупції в державних органах, органах влади Автономної Республіки Крим, органах місцевого самоврядування, юридичних особах публічного права та юридичних особах, зокрема щодо підготовки та виконання антикорупційних програм, створення та функціонування внутрішніх і регулярних каналів повідомлення про можливі факти корупційних або пов'язаних з корупцією правопорушень, інших порушень цього Закону, захисту викривачів;

- отримувати від осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, суб'єктів господарювання незалежно від форми власності, їх посадових осіб, громадян та їх об'єднань письмові пояснення з

приводу обставин, що можуть свідчити про порушення правил етичної поведінки, запобігання та врегулювання конфлікту інтересів, інших вимог та обмежень, передбачених цим Законом, щодо достовірності відомостей, зазначених у деклараціях осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування;

У випадках виявлення порушення вимог Закону щодо етичної поведінки, запобігання та врегулювання конфлікту інтересів у діяльності осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, та прирівняних до них осіб, захисту викривачів або іншого подібного порушення Національне агентство вносить керівнику відповідного органу, підприємства, установи, організації припис щодо усунення порушень законодавства, проведення службового розслідування, притягнення винної особи до встановленої законом відповідальності.

Припис Національного агентства є обов'язковим для виконання. Про результати виконання припису Національного агентства посадова особа, якій його адресовано, інформує Національне агентство упродовж десяти робочих днів з дня одержання припису [16].

Варто зазначити, що є також обмеження в діяльності працівника, у зв'язку з притягненням його до відповідальності:

- особа, якій повідомлено про підозру у вчиненні нею кримінального правопорушення у сфері службової діяльності, підлягає відстороненню від виконання повноважень на посаді в порядку, визначеному законом;

- особа, уповноважена на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, стосовно якої набрало законної сили рішення суду про визнання необґрунтованими активів та їх стягнення в дохід держави, підлягає звільненню з посади в установленому законом порядку;

- заборона особі, звільненій з посади у зв'язку з притягненням до відповідальності за корупційне правопорушення, займатися діяльністю,

пов'язаною з виконанням функцій держави, місцевого самоврядування, або такою, що прирівнюється до цієї діяльності.

Також слід звернутися до положень законопроекту «Про адміністративну процедуру» від 16. 11.2021 р., а саме даний документ, як зазначено в проекті, регулює відносини органів виконавчої влади, органів влади Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування, їх посадових осіб, інших суб'єктів, які відповідно до закону уповноважені здійснювати публічно-владні управлінські функції, з особами щодо розгляду і вирішення адміністративних справ у дусі визнаної Конституцією України демократичної та правової держави та з метою забезпечення права і закону, а також зобов'язання держави забезпечувати і захищати права та свободи людини і громадянина. Важливими є положення ст. 16 даного документу: Адміністративний орган зобов'язаний встановлювати обставини, що мають значення для вирішення справи, і за необхідності збирати для цього документи та інші докази з власної ініціативи, в тому числі без залучення особи витребувати документи та відомості, отримувати погодження та висновки, необхідні для вирішення справи. Адміністративний орган не має права зобов'язувати особу самостійно отримувати документи та інші докази, необхідні для здійснення адміністративного провадження, якщо такий обов'язок не визначено законом. Адміністративний орган не може вимагати від особи надання документів та відомостей, що перебувають у володінні адміністративного органу або державних органів, органів влади Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ або організацій, що належать до сфери їх управління.

Отже, на даний час край необхідне оновлення інституційного механізму надання адміністративних послуг, осучаснення норм існуючих нормативно-правових актів та остаточне прийняття Закону України «Про адміністративну процедуру».

2.2. Причини виникнення корупції при наданні адміністративних послуг, шляхи її подолання

Основними причинами корупції в Україні є: соціальне розшарування багатих і бідних, нерівномірний розвиток в ринковій економіці, низька заробітна плата державних службовців порівняно з зарплатою приватного сектора, невідповідність законодавства та етики, існування законодавчих актів широкого спектра дії і наявності у державних службовців великих можливостей їх використання за власним розсудом, часта зміна чиновницького апарату і насамперед його керівного складу, неефективна система контролю.

На нашу думку, слід звернути увагу на ще один із головних факторів корупції державних службовців, а саме «ментальність суспільства».

Ментальність – це система образів, які містяться в основі уявлень індивіда про світ і власне місце у ньому, що визначають вчинки і поведінку людей, вона формується століттями, залежно від традицій культури, соціальних структур і усього середовища життєдіяльності людини [78, с. 69].

Для того, щоб детальніше розглянути дане питання звернемо увагу на основні положення законів, які регулюють публічну службу, а саме такими є: Закон України «Про місцеве самоврядування», Закон України «Про службу в органах місцевого самоврядування», Закон України «Про державну службу», закон України «Про запобігання корупції», кодекс України про адміністративні правопорушення, кримінальний кодекс, Закон України «Про очищення влади».

Відповідно до Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» від 21 травня 1997р. визначено систему та гарантії місцевого самоврядування в Україні, засади організації та діяльності, правовий статус і відповідальність органів та посадових осіб місцевого самоврядування у сфері невиконання законодавства про запобігання корупції. Гарантією місцевого самоврядування є

те, що територіальні громади, органи та посадові особи місцевого самоврядування самостійно реалізують надані їм повноваження. І акти ради, сільського, селищного, міського голови, голови районної в місті ради, виконавчого комітету сільської, селищної, міської, районної у місті (у разі її створення) ради, є обов'язковими для виконання всіма розташованими на відповідній території органами виконавчої влади, об'єднаннями громадян, підприємствами, установами та організаціями, посадовими особами, а також громадянами, які постійно або тимчасово проживають на відповідній території. Також Закон встановлює відповідальність органів та посадових осіб місцевого самоврядування перед територіальною громадою, державою, юридичними і фізичними особами. Зокрема, повноваження ради, сільського, селищного, міського голови, голови районної у місті, районної, обласної ради та органів самоорганізації населення можуть бути припинено достроково [22].

Закон України «Про службу в органах місцевого самоврядування» від 7 червня липня 2001 р. визначає правові, організаційні, матеріальні, соціальні умови громадян України для реалізації права на службу в органах місцевого самоврядування, загальні принципи діяльності органів місцевого самоврядування, їх правовий статус, процедури та правові гарантії служби в органах місцевого самоврядування.

Право на службу в органах місцевого самоврядування мають громадяни України незалежно від раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статі, етнічного та соціального походження, майнового стану, терміну проживання на відповідній території. На посаду можуть бути призначені особи, які мають відповідну освіту і професійну підготовку, володіють державною мовою відповідно до рівня, визначеного законом України «Про забезпечення функціонування української мови як державної».

Стосовно осіб, які обрані (затверджені) відповідною радою на посади, а також стосовно осіб, які претендують на зайняття посад в органах місцевого

самоврядування, за їх письмовою згодою проводиться спеціальна перевірка в порядку, встановленому Законом України «Про запобігання корупції». Особи, які претендують на зайняття посад в органах місцевого самоврядування, зобов'язані повідомити керівництву органу, на зайняття посади в якому вони претендують, про працюючих у цьому органі близьких осіб [25].

Закон України «Про державну службу» від 10.12.2015 р. визначає принципи, правові та організаційні засади забезпечення публічної, професійної, політично неупередженої, ефективної, орієнтованої на громадян державної служби, яка функціонує в інтересах держави і суспільства, а також визначають процедуру рівного доступу громадян України на державну службу на основі їх особистих якостей та досягнень.

Відповідно до ст. 1 даного закону державний службовець – громадянин України, який займає посаду державної служби в органі державної влади, іншому державному органі, його апараті, одержує заробітну плату за рахунок коштів державного бюджету та здійснює встановлені для цієї посади повноваження, безпосередньо пов'язані з виконанням завдань і функцій такого державного органу, а також дотримується принципів державної служби. Також в законі передбачено деякі терміни, що стосується запобігання корупції, можна виділити такі основні з них:

безпосередній керівник – найближчий керівник, якому прямо підпорядкований державний службовець;

керівник державної служби в державному органі – посадова особа, яка займає вищу посаду державної служби в державному органі, до посадових обов'язків якої належить здійснення повноважень з питань державної служби та організації роботи інших працівників у цьому органі;

суб'єкт призначення – державний орган або посадова особа, яким відповідно до законодавства надано повноваження від імені держави призначати на

відповідну посаду державної служби в державному органі та звільняти з такої посади;

службова дисципліна – неухильне додержання Присяги державного службовця, сумлінне виконання службових обов'язків та правил внутрішнього службового розпорядку.

Терміни «близькі особи», «корупційне правопорушення», «потенційний конфлікт інтересів», «реальний конфлікт інтересів», «пряме підпорядкування» в цьому Законі вживаються у значенні, визначеному законом України «Про запобігання корупції» [16]. Відсилаючись до зазначеного закону, можемо виділити наступне трактування зазначених понять:

близькі особи – члени сім'ї суб'єкта, а також чоловік, дружина, батько, мати, вітчим, мачуха, син, дочка, пасинок, падчерка, рідний та двоюрідний брати, рідна та двоюрідна сестри, рідний брат та сестра дружини (чоловіка), племінник, племінниця, рідний дядько, рідна тітка, дід, баба, прадід, прабаба, внук, внучка, правнук, правнучка, зять, невістка, тесть, теща, свекор, свекруха, батько та мати дружини (чоловіка) сина (дочки), усиновлювач чи усиновлений, опікун чи піклувальник, особа, що перебуває під опікою або піклуванням зазначеного суб'єкта;

правопорушення, пов'язане з корупцією – діяння, що не містить ознак корупції, але порушує встановлені законом вимоги, заборони та обмеження, вчинене особою, за яке законом встановлено кримінальну, адміністративну, дисциплінарну та/або цивільно-правову відповідальність;

потенційний конфлікт інтересів – наявність у особи приватного інтересу у сфері, в якій вона виконує свої службові чи представницькі повноваження, що може вплинути на об'єктивність чи неупередженість прийняття нею рішень, або на вчинення чи невчинення дій під час виконання зазначених повноважень.

реальний конфлікт інтересів – суперечність між приватним інтересом особи та її службовими чи представницькими повноваженнями, що впливає на

об'єктивність або неупередженість прийняття рішень, або на вчинення чи невчинення дій під час виконання зазначених повноважень;

пряме підпорядкування – відносини прямої організаційної або правової залежності підлеглої особи від її керівника, в тому числі через вирішення (участь у вирішенні) питань прийняття на роботу, звільнення з роботи, застосування заохочень, дисциплінарних стягнень, надання вказівок, доручень тощо, контролю за їх виконанням.

Якщо особа має сумнів щодо наявності в неї конфлікту інтересів, вона має право звернутися за роз'ясненнями до Національного агентства з питань запобігання корупції. Але потрібно звернути увагу, що правом на отримання роз'яснення наділені саме ті особи, які мають сумніви щодо наявності в них конфлікту інтересів, а не будь-які особи. Для отримання максимально чіткого роз'яснення у зверненні до Національного агентства варто зазначити інформацію, що розкриває зміст повноважень, приватного інтересу та ситуації (дії/рішення), стосовно якої (яких) є сумніви щодо наявності конфлікту інтересів, а також додавати відповідні документи. Якщо особа отримала підтвердження про відсутність конфлікту інтересів, вона звільняється від відповідальності, якщо у діях, щодо яких вона зверталася за роз'ясненням, пізніше було виявлено конфлікт інтересів (додаток А, Б)

Відповідно до законодавства передбачені такі основні види відповідальності за корупційні або пов'язані з корупцією правопорушення: адміністративна відповідальність, кримінальна відповідальність.

Главою 13-А Кодексу України про адміністративні правопорушення (КУпАП) визначено адміністративні правопорушення, пов'язані з корупцією, а саме:

– ст. 172–4 Порушення обмежень щодо сумісництва та суміщення з іншими видами діяльності;

– ст. 172–5 Порушення встановлених законом обмежень щодо одержання подарунків;

- ст. 172–6 Порушення вимог фінансового контролю;
- стаття 172–7 Порушення вимог щодо запобігання та врегулювання конфлікту інтересів;
- ст. 172–8 Незаконне використання інформації, що стала відома особі у зв'язку з виконанням службових або інших визначених законом повноважень;
- ст. 172-8-1 Порушення встановлених законом обмежень після припинення повноважень члена Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг;
- ст. 172-9 Невжиття заходів щодо протидії корупції;
- стаття 172-9-1 Порушення заборони розміщення ставок на спорт, пов'язаних з маніпулюванням офіційним спортивним змаганням;
- ст. 172-9-2 Порушення законодавства у сфері оцінки впливу на довкілля.

Більшість санкцій цих статей передбачає відповідальність у вигляді штрафу від 50 до 2500 неоподаткованих мінімумів доходів громадян, а також застосування до порушника адміністративного стягнення у вигляді конфіскації грошей, одержаних внаслідок адміністративного правопорушення, та/або права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю строком на 1 р. Відповідно до ст. 38 КУпАП адміністративне стягнення за вчинення правопорушення, пов'язаного з корупцією може бути накладено протягом шести місяців з дня його виявлення, але не пізніше двох років з дня його вчинення.

Відповідно до ст. 19 Закону України «Про адміністративні послуги» дії або бездіяльність посадових осіб, уповноважених відповідно до закону надавати адміністративні послуги, адміністраторів можуть бути оскаржені до адміністративного суду, основним завданням якого є захист прав, свобод, інтересів фізичних, юридичних осіб у відносинах з органами публічної влади.

Право на звернення до адміністративного суду мають фізичні та юридичні особи, які вважають, дія чи бездіяльність адміністраторів чи посадових осіб, уповноважених відповідно до закону надавати адміністративні послуги порушує або обмежує їхні права і свободи чи перешкоджає їх здійсненню. Під час

звернення до суду надзвичайно важливим є врахування правил підсудності, оскільки наслідком подання позовної заяви до неналежного суду є її повернення позивачеві, що значно впливатиме на загальну тривалість вирішення справи [67,с.311].

Відповідно до Кодексу адміністративного судочинства України від 6 липня 2005 р. правосуддя в адміністративних справах здійснюється адміністративними судами. Юрисдикція, яких поширюється на всі публічно-правові спори, крім спорів, для яких законом встановлений інший порядок судового вирішення. Судове рішення, яким закінчується розгляд справи в адміністративному суді, ухвалюється іменем України. Постанови та ухвали суду в адміністративних справах, що набрали законної сили, є обов'язковими до виконання на всій території України. Невиконання судових рішень тягне за собою відповідальність[2].

Відповідно до Кримінального Кодексу України, правопорушеннями, при наданні адміністративних послуг, а також діяльності посадової особи, пов'язаними з корупцією є дії що передбачені статтями 366, 366-2,366-3ст., а саме:

– 366 ст. службове підроблення. Складання, видача службовою особою завідомо неправдивих офіційних документів, внесення до офіційних документів завідомо неправдивих відомостей, інше підроблення офіційних документів

– 366-2 ст. декларування недостовірної інформації. Умисне внесення суб'єктом декларування завідомо недостовірних відомостей до декларації особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, передбаченої Законом України «Про запобігання корупції», якщо такі відомості відрізняються від достовірних на суму від 500 прожиткових мінімумів для працездатних осіб

– 366-3 ст. неподання суб'єктом декларування декларації особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування. Умисне неподання суб'єктом декларування декларації особи, уповноваженої на

виконання функцій держави або місцевого самоврядування, передбаченої Законом України «Про запобігання корупції»

Відповідно до Закону України «Про запобігання корупції» спеціально уповноважені суб'єкти у сфері протидії корупції – органи прокуратури, Національної поліції, Національне антикорупційне бюро України, Національне агентство з питань запобігання корупції [16].

Сутність наявних нині корупційних викликів полягає в тому, що корупція загрожує національній безпеці, реалізації реформування державного управління. Закон України «Про очищення влади» від 16.09.2014р. визначає правові та організаційні засади проведення очищення влади (люстрації) для захисту та утвердження демократичних цінностей, верховенства права та прав людини в Україні. Зокрема, відповідно до даного закону очищення влади – це встановлена законом або рішенням суду заборона окремим фізичним особам обіймати певні посади, крім виборних, в органах державної влади та органах місцевого самоврядування. Очищення влади (люстрація) здійснюється з метою недопущення до участі в управлінні державними справами осіб, які своїми рішеннями, діями чи бездіяльністю здійснювали заходи, які спричинили протиправне порушення прав і свобод людини і громадянина [24]. Кожна особа, яка підлягає перевірці, зобов'язана у десятиденний строк з дня початку проведення перевірки в органі або з дня початку проведення перевірки щодо такої особи подати до відповідального структурного підрозділу:

- заяву про проведення перевірки про те, що до неї не застосовуються заборони, передбачені частиною третьою або четвертою статті 1 Закону «Про очищення влади», про згоду на проходження перевірки та оприлюднення відомостей щодо неї (додаток В)

- копії, засвідчені підписом керівника служби управління персоналом і скріплені печаткою:

- сторінок паспорта громадянина України у формі книжечки з даними про прізвище, ім'я та по батькові, видачу паспорта та місце проживання або лицьового

і зворотного боку паспорта громадянина України у формі картки та документа, що підтверджує місце проживання;

– документа, що підтверджує реєстрацію у Державному реєстрі фізичних осіб платників податків (сторінки паспорта громадянина України у формі книжечки);

– для особи, яка через свої релігійні переконання відмовляється від прийняття реєстраційного номера облікової картки платника податків та повідомила про це відповідному контролюючому органу і має відповідну відмітку у паспорті громадянина України.

Основою формування та розвитку доброчесності на державній службі України є європейські стандарти доброчесності та боротьби з корупцією, визначені у міжнародних договорах і угодах, які ратифіковано Україною. Застосовуються механізми люстрації, запобігання конфлікту інтересів, дотримання етики поведінки, декларування майна, доходів, витрат та зобов'язань фінансового характеру державних службовців [74, с. 65].

Крім того, з позицій сутності публічного управління реалізація управлінської діяльності потребує подальшого розвитку адміністративних, правових, інституційних засад національної антикорупційної політики, оскільки основною проблемою в контексті впливу корупції є порушення базових прав людини. Можна стверджувати, що корупція як антисупільне явище впливає на темпи розвитку економіки держави, соціальну сферу, владу та суспільство в цілому [69].

Отже, було висвітлено причини виникнення корупції при наданні адміністративних послуг, шляхи її подолання.

Таким чином, у другому розділі нами було визначено Європейські стандарти запобігання корупції при наданні адміністративних послуг, а саме: висвітлено, що ключовим етапом у розвитку законодавства у сфері надання адміністративних послуг було ухвалення Закону України від 6.09.2012 р. №

5203-VI «Про адміністративні послуги». Зокрема, даний закон визначає, що адміністративна послуга – це результат здійснення владних повноважень суб'єктом надання адміністративних послуг за заявою фізичної або юридичної особи, спрямований на встановлення, зміну або припинення прав та / або обов'язків такої особи відповідно до закону.

Відповідно до законодавства передбачені такі основні види відповідальності за корупційні або пов'язані з корупцією правопорушення: адміністративна відповідальність, кримінальна відповідальність. Сутність наявних нині корупційних викликів полягає в тому, що корупція загрожує національній безпеці, реалізації реформування державного управління.

Визначено, що Закон України «Про очищення влади» від 16.09.2014р. визначає правові та організаційні засади проведення очищення влади (люстрації) для захисту та утвердження демократичних цінностей, верховенства права та прав людини в Україні.

Основою формування та розвитку доброчесності на державній службі України є європейські стандарти доброчесності та боротьби з корупцією, визначені у міжнародних договорах і угодах, які ратифіковано Україною. Застосовуються механізми люстрації, запобігання конфлікту інтересів, дотримання етики поведінки, декларування майна, доходів, витрат та зобов'язань фінансового характеру державних службовців

Отже, на даний час край необхідне оновлення інституційного механізму надання адміністративних послуг, осучаснення норм існуючих нормативно-правових актів та остаточне прийняття Закону України «Про адміністративну процедуру».

РОЗДІЛ 3

КОРУПЦІЯ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ ЯК ЗАГРОЗА ЯКОСТІ ОСВІТИ

3.1. Поняття й ознаки корупції у закладах вищої освіти

Освічене суспільство – це стратегічний ресурс держави, який робить її конкурентоспроможною на світовому ринку. На думку експертів, нинішню ситуацію в українській освітній галузі можна характеризувати як кризову. Не останню роль у цьому відіграє корупційний складник, починаючи з навчальних закладів дошкільного типу і закінчуючи вищими навчальними закладами. Дослідження корупції в галузі освіти, як і раніше, фокусуються в основному на поширеності цього явища, а не на причинах його існування. Корупція у будь-якій сфері життя суспільства – це асоціальне, аморальне та протиправне явище. Корупція в освіті насамперед впливає на найбільш уразливих членів суспільства, які втрачають можливість повністю реалізувати свій потенціал, що має наслідком збереження соціальної нерівності. Але, безперечно, найбільшої та особливої шкоди корупція завдає в освіті тим, що вона породжує соціальну терпимість до аморальних неправомірних дій уже в юному віці, і як наслідок слугує як норма у подальшому житті таких людей [59, с. 124].

Корупційна угода в освіті – це дискретний крок до шляху отримання свідоцтва(диплому), що здійснюється студентом, групою студентів або їх представником за допомогою грошових або інших форм домовленостей, що виключає об'єктивну оцінку знань, з викладачем або групою викладачів, що призначені контролювати цей крок освітнього процесу.

Для здійснення корупційної угоди необхідна певна інформаційна підтримка: інформація про реальні випадки покарання дій, пов'язаних з корупцією, про час. Необхідний для вивчення дисципліни, про користь від вивченої дисципліни, про можливий альтернативний дохід. При цьому враховується, що майже не відомо випадків, коли б з вишів було виключено за спробу надання хабара студентів, які відповідно до чинного законодавства також несуть відповідальність за укладання корупційних угод.

Також слід зазначити, що існує декілька категорій викладачів-хабарників. Умовно поділимо їх на дві категорії: професійні хабарники та хабарники-аматори. Головна відмінність полягає у тому, що професіонали заздалегідь планують обсяг доходів від майбутньої перевірки знань будь-якого рівня (залік, екзамен, курсова, дипломна робота). Аматори не планують рівня доходів, однак готові використати сприятливі ситуацію для власного збагачення. Під сприятливою ситуацією слід розуміти, наприклад, тривалу відсутність деяких студентів та не виконання значної частини практичних, лабораторних, самостійних робіт, труднощі під час виконанні окремих завдань, недостатній рівень знань та невміння викладати свої думки.

При отриманні освіти враховуються два види капіталу: по перше, це людський капітал, що перетворює знання в реальне благо; по друге – політичний(адміністративний) капітал, що дозволяє отримати блага за рахунок зайнятої посади. В умовах корумпованого суспільства, коли для більшості населення є незаперечним факт існування рівня доходів, що в сотні разів перевищують дані офіційної статистики оплати праці, звичайно приклади адміністративної кар'єри спонукають до отримання вищої освіти [81, с. 274].

Звернемося детальніше до законодавчого регулювання отримання освіти в Україні. Відповідно до статті 53 Конституції України Кожен має право на освіту. Повна загальна середня освіта є обов'язковою. Держава забезпечує доступність і безоплатність дошкільної, повної загальної середньої,

професійно-технічної, вищої освіти в державних і комунальних навчальних закладах; розвиток дошкільної, повної загальної середньої, позашкільної, професійно-технічної, вищої і післядипломної освіти, різних форм навчання; надання державних стипендій та пільг учням і студентам. Громадяни мають право безоплатно здобути вищу освіту в державних і комунальних навчальних закладах на конкурсній основі. Громадянам, які належать до національних меншин, відповідно до закону гарантується право на навчання рідною мовою чи на вивчення рідної мови у державних і комунальних навчальних закладах або через національні культурні товариства [1].

Право на освіту гарантується кожній людині на принципах рівності, визначених статтею 24 Конституції України. Визнання права кожної людини на освіту відповідає, зокрема, Загальній декларації прав людини, Міжнародному пакту про економічні, соціальні та культурні права.

Освіта в Україні здійснюється відповідно до Законів: «Про освіту», «Про дошкільну освіту», «Про загальну середню освіту», «Про професійно-технічну освіту», «Про вищу освіту», іншими нормативно-правовими актами, якими, зокрема вирішуються питання створення мережі навчальних закладів освіти, їх фінансування, оплати праці та встановлення державних соціальних гарантій і пільг для працівників цих закладів.

Виділимо основні закони, які регулюють освіту у вищих навчальних закладах:

Законом України «Про освіту» від 05.09.2017 р. визначено, що освіта є основою інтелектуального, духовного, фізичного і культурного розвитку особистості, її успішної соціалізації, економічного добробуту, запорукою розвитку суспільства, об'єднаного спільними цінностями і культурою, та держави. Метою освіти є всебічний розвиток людини як особистості та найвищої цінності суспільства, її талантів, інтелектуальних, творчих і фізичних здібностей, формування цінностей і необхідних для успішної самореалізації

компетентностей, виховання відповідальних громадян, які здатні до свідомого суспільного вибору та спрямування своєї діяльності на користь іншим людям і суспільству, збагачення на цій основі інтелектуального, економічного, творчого, культурного потенціалу Українського народу, підвищення освітнього рівня громадян задля забезпечення сталого розвитку України та її європейського вибору. Закон регулює суспільні відносини, що виникають у процесі реалізації конституційного права людини на освіту, прав та обов'язків фізичних і юридичних осіб, які беруть участь у реалізації цього права, а також визначає компетенцію державних органів та органів місцевого самоврядування у сфері освіти. Відповідно до ст. 1 закону здобувачі освіти – вихованці, учні, студенти, курсанти, слухачі, стажисти, аспіранти (ад'юнкти), інші особи, які здобувають освіту за будь-яким видом та формою здобуття освіти.

Кожен має право на якісну та доступну освіту. Право на освіту включає право здобувати освіту впродовж усього життя, право на доступність освіти, право на безоплатну освіту у випадках і порядку, визначених конституцією, законами та підзаконними нормативно-правовими актами. В Україні створюються рівні умови доступу до освіти. Ніхто не може бути обмежений у своєму праві на освіту, яке гарантується незалежно від віку; статі; раси; стану здоров'я; інвалідності; громадянства; національності; політичних; релігійних чи інших переконань; кольору шкіри; місця проживання; мови спілкування; походження; соціального статусу та майна; правопорушника; а також інші випадки та ознаки. Право особи на освіту може реалізовуватися на різних рівнях освіти, у різних формах і типах, включаючи дошкільну, повну загальну середню, позашкільну, професійну (професійно-технічну), фахову передвищу, вищу освіту та освіту дорослих. Кожен має право використовувати державні освітні, наукові та інформаційні ресурси, включаючи Інтернет, електронні підручники та інші мультимедійні освітні ресурси у встановленому законодавством порядку.

Закон України «Про вищу освіту» від 01.07.2014р. встановлює основні правові, організаційні та фінансові принципи системи вищої освіти, зміцнює співпрацю державних органів та бізнесу з вищими навчальними закладами на основі незалежності вищих навчальних закладів, визначає принципи поєднання освіти з наукою та виробництвом з метою підготовки конкурентоспроможного людського капіталу для високотехнічного та інноваційного розвитку країни, самореалізації особистості, забезпечення потреб суспільства, ринку праці та держави у кваліфікованих фахівцях

Відповідно до ст. 1 даного закону вища освіта – це сукупність систематизованих знань, умінь і практичних навичок, способів мислення, професійних, світоглядних і громадянських якостей, морально-етичних цінностей, інших компетентностей, здобутих у вищому навчальному закладі у відповідній галузі знань за певною кваліфікацією на рівнях вищої освіти, що за складністю є вищим, ніж рівень повної загальної середньої освіти. Також відповідно до даного закону ми можемо визначити поняття результат навчання – знання, уміння, навички, способи мислення, погляди, цінності, інші особисті якості, які можна ідентифікувати, спланувати, оцінити і виміряти та які особо здатна продемонструвати після завершення освітньої програми або окремих освітніх компонентів.

Державну політику у сфері вищої освіти визначає Верховна Рада України, а реалізують Кабінет Міністрів України та центральний орган виконавчої влади у сфері освіти і науки.

Державна політика у сфері вищої освіти ґрунтується на таких основних принципах:

1) сприяння сталому розвитку суспільства шляхом підготовки конкурентоспроможного людського капіталу та створення умов для освіти протягом життя;

2) доступності вищої освіти;

3) незалежності здобуття вищої освіти від політичних партій, громадських і релігійних організацій (крім закладів вищої духовної освіти);

4) міжнародної інтеграції та інтеграції системи вищої освіти України у Європейській простір вищої освіти, за умови збереження і розвитку досягнень та прогресивних традицій національної вищої школи;

5) наступності процесу здобуття вищої освіти;

6) державної підтримки підготовки фахівців з вищою освітою для пріоритетних галузей економічної діяльності, напрямів фундаментальних і прикладних наукових досліджень, науково-педагогічної, мистецької та педагогічної діяльності;

7) державної підтримки освітньої, наукової, науково-технічної, мистецької та інноваційної діяльності університетів, академій, інститутів, коледжів, зокрема шляхом надання пільг із сплати податків, зборів та інших обов'язкових платежів закладам вищої освіти, що провадять таку діяльність[13].

Відповідно до ст. 15 Закону України «Про інформацію» науково-технічна інформація – будь-які відомості та/або дані про вітчизняні та зарубіжні досягнення науки, техніки та виробництва, одержані в ході науково-дослідної, дослідно-конструкторської, проектно-технологічної, виробничої та громадської діяльності, які можуть бути збережені на матеріальних носіях або відображатися в електронному вигляді. Правовий режим науково-технічної інформації визначається Законом України «Про науково-технічну інформацію», іншими законами та міжнародними договорами України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України [20]. Тобто, освіта є державним пріоритетом, що забезпечує інноваційний, соціально-економічний і культурний розвиток суспільства.

Усі громадяни України, юридичні особи, державні органи, органи місцевого самоврядування відповідно до Конституції України та інших законів

мають право на відкриту науково-технічну інформацію. Таке право передбачає можливість вільного її одержання, зберігання, використання і поширення під час здійснення наукової, науково-дослідної, виробничої, громадської та іншої діяльності, що не забороняється чинним законодавством

Слід наголосити, що запровадження з 2008 р. механізму зовнішнього незалежного оцінювання, яке стало обов'язковим при вступі до закладів вищої освіти для всіх абітурієнтів з 2009 р., значно знизило рівень хабарництва саме при вступі. На жаль, корупційні дії було перенесено безпосередньо на навчальний процес: за дослідженнями Лазаренка С., сьогодні у закладах вищої освіти з корупцією стикаються 74% респондентів, при захисті дипломних робіт 23 %, з метою запобігання відрахування із закладів вищої освіти 23 %, при вирішенні питань про відтермінування сесії, дострокової її здачі, отримання дозволу на перескладання предмету – 12% опитаних [64, с. 87].

Вища освіта сьогодні є одним із важливих напрямків державної політики, оскільки є стратегічним джерелом соціально-економічного, культурного та духовного розвитку суспільства, покращення добробуту людей, забезпечення національних інтересів, зміцнення міжнародного престижу та побудови позитивного іміджу держави. Демократизація суспільних відносин, децентралізація державної влади, а також загальна тенденція системи вищої освіти в Україні до інтеграції в європейське освітнє середовище з його стандартами та вимогами до рівня організації, діяльності та правового забезпечення вищої освіти зумовлюють необхідність кардинального реформування системи управління вищою освітою і розбудови взаємовідносин держави та усіх суб'єктів освітніх відносин на нових демократичних засадах.

Нова система діяльності органів державного управління у сфері вищої освіти повинна базуватися, з одного боку, на дотриманні прав і законних інтересів індивідуальних та колективних суб'єктів освітніх правовідносин, з іншого – на дотриманні інтересів держави, яка захищає дані права та законні

інтереси. Регулювання цих взаємовідносин держави з усіма іншими учасниками правовідносин у сфері вищої освіти має відбуватись у межах чітко визначених законодавством адміністративних процедур, адже ефективність реформування вітчизняної системи вищої освіти залежить не тільки від встановлення та закріплення чіткої системи адміністративних норм, а й від зміни ставлення до процесуальних аспектів функціонування органів публічної адміністрації, реалізація якими своїх владних повноважень потребує належної процедурної форми [43, с. 20].

Найнебезпечнішою, на наш погляд, є корупція у закладах вищої освіти, оскільки саме вища школа є соціальним інститутом, у якому здійснюється поєднання потреб розумового й духовного розвитку, де формуються принципи світової орієнтації, моральні цінності, стереотипи поведінки. М. Флейчук зазначає, що, крім суто кримінальних аспектів, корупція у закладах вищої освіти характеризується руйнівними соціально небезпечними наслідками: деформується правосвідомість громадян, модифікується та спотворюється поняття суспільної моралі, відбуваються деструктивні зміни у формуванні особистості молодих людей, знижується духовно-моральний потенціал суспільства [79, с. 53].

Особливу увагу вчені, що працюють у галузі освіти, приділяють проблемі фінансування освітніх установ. Така увага пояснюється постійним реформуванням системи фінансування освітніх установ. Більшість науковців виділяють три основних джерела фінансування державних освітніх установ згідно з існуючим законодавством. Це так звана трьох факторна модель фінансування освітньої установи (джерел фінансування) :

1. Бюджетні кошти – порядок їх надходження та витрачання регулюється Бюджетним кодексом України. Згідно з ним основними фінансовими документами бюджетного освітнього закладу є кошторис доходів і витрат, а так само ліміти бюджетних зобов'язань.

2. Підприємницька та інша діяльність, що приносить дохід. Основна проблема такої діяльності освітнього закладу полягає в правомірності застосування повного, не лімітованого оподаткування підприємницької діяльності освітнього закладу.

3. Внески благодійників – при роботі з цим фінансовим джерелом необхідно враховувати всі особливості оподаткування та документообігу благодійної діяльності.

Фінансування ж освітніх установ вищої професійної освіти має ряд особливостей. Так, серед закладів вищої освіти, на відміну від загальноосвітніх установ, переважає кількість недержавних навчальних закладів. Недержавні заклади вищої освіти складають 43% від загальної кількості освітніх установ вищої професійної освіти, тоді як приватні школи складають всього близько 1% від усього числа загальноосвітніх установ [57, с. 92].

На думку, У. Лабелля освітні системи країн світу мають спрямовувати свої зусилля на підготовку «анти корупціонерів завтрашнього дня», школи та інші навчальні заклади вже сьогодні повинні бути вільними від корупції. Без значної дози доброчесності і за допомогою лише навчання нашим школам та університетам не вдасться підготувати майбутніх лідерів, які були б проти відмивання грошей. Приблизно п'ята частина світового населення у віці від 15 до 24 років – це молодь, яка має потенціал зупинити корупцію, виступаючи і в якості звичайних громадян сьогодні і в якості лідерів у майбутньому.

Соціальні інвестиції громадян у власне майбутнє приречені на поразку, якщо існуватиме можливість домогтися успіху нечесним шляхом, не докладаючи значних зусиль, таким чином поповнити ряди некомпетентних майбутніх лідерів та непрофесіоналів. Корумпованість в освітній галузі становить під загрозу не тільки суспільство, його майбутнє, а й навіть людське життя [58,с.123].

Корупція залишається однією з головних проблем в освітній діяльності сьогодні. Корумпованість у викладацькому складі університету – одне з найактуальніших питань, яке слід вирішити протягом наступних 5-10 р. Боротьба з усіма формами корупції у вищій освіті має стати одним із пріоритетних кроків впровадження освітніх стандартів у вітчизняну освіту.

Основними чинниками виникнення корупції у закладах вищої освіти учасники освітнього процесу вважають недостатню оплату праці викладачів, знецінення самої вищої освіти, лінощі студентів та їх небажання вчитися. Соціально-психологічні дослідження вітчизняних та закордонних вчених доводять, що одним з мотивів корупційних дій особистості є прагнення до отримання матеріальних благ.

Складовою частиною антикорупційної стратегії вищого навчального закладу, на нашу думку, повинно стати антикорупційне виховання молоді. Таке виховання дозволяє розвивати ціннісні орієнтації особистості для формування стійкої громадянської позиції щодо такого явища, як корупція. Однак, система антикорупційного виховання в Україні повністю ще не сформована, її відсутність негативно позначається на здійсненні правової реформи і побудови громадянського суспільства, стані законності і правопорядку [76,с. 174].

Отже, було розглянуто корупцію у закладах вищої освіти як загрозу якості освіти, проаналізовано поняття й ознаки корупції у закладах вищої освіти.

3.2. Запобігання та протидія корупції як напрям стратегічного розвитку освіти

Законом України «Про вищу освіту» визначено види контролю у сфері вищої освіти, які включають також профілактичні заходи антикорупційної діяльності, а саме видами контролю є:

Державний нагляд (контроль) за дотриманням закладами вищої освіти незалежно від форми власності та підпорядкування законодавства у сфері освіти та науки і стандартів освітньої діяльності здійснює центральний орган виконавчої влади, який забезпечує реалізацію державної політики у сфері освіти шляхом здійснення державного нагляду (контролю) за діяльністю закладів вищої освіти.

Громадський контроль у сфері вищої освіти це - право суспільства або окремих громадян, працівників сфері вищої освіти, осіб, які навчаються, органів громадського самоврядування, професійних спілок, організацій роботодавців та їх об'єднань, громадських організацій отримувати у встановленому законодавством порядку доступ до інформації на всіх етапах прийняття рішень у сфері вищої освіти та науки, вносити пропозиції і зауваження до них, погоджувати прийняття визначених законом рішень. Такий контроль здійснюється громадськими об'єднаннями та окремими громадянами на принципах відкритості і прозорості.

Рішення та діяльність у сфері вищої освіти, за винятком інформації з обмеженим доступом, є відкритими. Інформація про процедури та результати прийняття рішень та діяльності у сфері вищої освіти має бути опублікована на офіційних веб-сайтах та у засобах масової інформації, на інформаційних стендах тощо. Обов'язковому громадському обговоренню в трудовому колективі та колективі осіб, що навчаються, підлягають бюджет закладу вищої

освіти, його видатки та доходи, стан майна закладу вищої освіти та порядок його використання. Статут та інші документи закладу вищої освіти, якими регулюється порядок здійснення освітнього процесу, інформація про склад його керівних органів, а також бюджет закладу вищої освіти та річний, у тому числі фінансовий, звіт повинні бути оприлюднені на офіційному веб-сайті закладу вищої освіти.

Заклади вищої освіти зобов'язані публікувати на своїх офіційних веб-сайтах:

- 1) кошторис закладу вищої освіти на поточний рік та всі зміни до нього
- 2) звіт про використання та надходження коштів;
- 3) інформацію щодо проведення тендерних процедур;
- 4) штатний розпис на поточний рік [13].

Реформування національної системи вищої освіти в контексті її інтеграції у загальноєвропейський освітній простір вимагає побудови ефективної моделі освітньої політики, вдосконалення її змісту і основних напрямів реалізації на підставі нових принципів у галузі вищої освіти, які відповідають цілям та завданням держави у даній сфері. З'ясовано, що головною метою освітньої політики держави є забезпечення права на освіту, створення умов для розвитку особистості і творчої самореалізації кожного громадянина України. Відповідно до загальної мети завданнями державної політики у сфері вищої освіти є:

- приведення системи вищої освіти у відповідність до вимог Болонської декларації, впровадження європейських стандартів вищої освіти;

- оновлення змісту освіти та організації навчально-виховного процесу відповідно до демократичних цінностей, ринкових засад економіки, сучасних науково-технічних досягнень.

Встановлено, що сутність та характерні риси державної політики у сфері вищої освіти знаходять своє відображення у її принципах – вихідних,

об'єктивно зумовлених основах, на яких ґрунтується державна діяльність у даній галузі, а також поведінка інших суб'єктів освітньої політики[45, с. 57].

Проблема ефективної протидії корупції належить до найбільш гострих і складних завдань, що стоять нині перед українською державою. Вагомі законодавчі кроки, що було зроблено державою у боротьбі даним ганебним явищем, на жаль, ще не призвели до реальних позитивних наслідків. Корупція стає на шляху до реалізації реформ, спрямованих на забезпечення ефективності та прозорості державного управління. Корумпованість не лише унеможливорює сталий розвиток національної економіки, але здатна призвести до делегітимації влади. Корупція вражає життєво важливі інститути суспільства, породжує глибоку недовіру громадян до влади, становить загрозу не тільки економічному, а й соціальному прогресу України в цілому. Тому визначення концептуальних підходів щодо створення платформи запобігання, протидії та неприйняття корупції, а також розробка системи заходів, спрямованої на попередження, виявлення і подолання корупції належить до першочергових завдань держави. Існуючі механізми законодавчого закріплення заходів боротьби з корупцією є недосконалими. Існує також необхідність постійної модернізації діяльності органів державної влади всіх рівнів щодо неприйняття корупції [63,с.98].

Протидія корупції у закладах вищої освіти, на наш погляд, повинна супроводжуватися діяльністю у напрямках профілактики і безпосереднього виявлення корупційних факторів. При цьому обидва з них є однаково важливі. Для реалізації цього необхідно активізувати зусилля усіх учасників освітнього процесу. Вважаємо за доцільне виділити такі заходи:

– з боку адміністрації вишу – визначити конкретну уповноважену особу з питань запобігання і виявлення корупції, розробити чітку програму з планом антикорупційних заходів, запровадити дієві механізми контролю за якістю навчання студентів і процесом викладання дисциплін

– з боку науково-педагогічних працівників – запровадити форми контролю за рівнем знань студентів, які б виключали суб'єктивізм; ініціювати регулярні зустрічі студентів з адміністрацією університетів, на яких обговорювати питання оптимізації навчального процесу та запобігання корупційним ризикам.

– з боку студентської спільноти – на органи студентського самоврядування покласти обов'язки з моніторингу корупційних ризиків.

Вважаємо, що лише комплекс заходів дозволить проводити ефективну роботу, спрямовану на подолання корупції у закладах вищої освіти.

Відповідно до норм Закону України «Про вищу освіту» та положень проекту Концепції розвитку освіти України на період 2015-2025 рр., головними завданнями щодо вдосконалення системи забезпечення якості вищої освіти в Україні та оптимізації механізмів реалізації відповідних процедур мають бути:

- створення національної системи якості вищої освіти;
- ухвалення на національному рівні національних індикаторів якості вищої освіти та національних індикаторів ефективності вищої освіти;
- формування Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти, спроможного реалізувати політику розвитку автономії закладів вищої освіти;
- створення незалежних установ оцінювання і забезпечення якості вищої освіти, делегування їм частини повноважень Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти;
- сприяння міжнародній акредитації освітніх програм українських закладів вищої освіти;
- розроблення і законодавче закріплення процедур участі України в міжнародних дослідженнях щодо якості вищої освіти.

Відзначено, що зміни, які відбуваються сьогодні в національній системі вищої освіти та вітчизняному законодавстві, та загальні тенденції

демократизації публічних відносин і децентралізації державної влади в Україні вимагають комплексного підходу до вивчення такої важливої складової загального механізму забезпечення якості вищої освіти, як моніторинг якості освіти. Аналіз існуючих наукових підходів до визначення структури реалізації процедури моніторингу та норм чинного законодавства України у сфері вищої освіти дає можливість визначити такі її загальні стадії:

1) підготовча (ініціювання моніторингу; планування моніторингу – встановлення об'єкта дослідження, формування завдань, вибір методів, визначення критеріїв оцінювання; добір інструментарію дослідження, обрання методик обробки результатів, підготовка інструктивно-методичних матеріалів);

2) практична (підготовка учасників дослідження, дослідження – збір необхідних для аналізу якості вищої освіти даних);

3) аналітична (обробка інформації, її аналіз, узагальнення та інтерпретація; підготовка рекомендацій щодо подальшого розвитку об'єкта дослідження, формування освітньої політики; коригування та контроль; оприлюднення результатів) [45, с. 87].

На сьогодні можна виділити такі джерела, що формуються за рахунок виявів корупції у закладах вищої освіти:

1) хабарі на вступних і сесійних випробуваннях;

2) нав'язування продажу інтелектуального продукту викладачів в якості обов'язкової навчальної літератури;

3) використання низькооплачуваною праці студентів у період практики;

4) зарахування на бюджетне відділення аспірантури;

5) написання рефератів, курсових, дипломів за готівковий розрахунок тощо.

Зважаючи на викладене, можна запропонувати ряд заходів спрямованих на зменшення можливостей корупційних виявів, а саме:

1) сформувати пакет нормативних документів, який повинен включати інструкції щодо відповідальності кожного суб'єкта, що бере участь у процесі виділення, розподілу та використання корупційних коштів;

2) розробити заходи для підвищення кваліфікації працівників фінансової частини закладів вищої освіти та представників залучених громадських організацій, включаючи асоціації батьків викладачів і профспілки, зокрема в таких напрямках, як підготовка звітності, здійснення контролю та аудиторської перевірки закладів вищої освіти.

3) розширити доступ до інформації з метою підвищення рівня участі, розвитку почуття причетності і посилення громадського контролю, наприклад, рекомендувати закладам вищої освіти розміщати у відкритому доступі звіт за кошторисом [57,с.95].

На нашу думку, запобігання корупції у даній сфері потрібно зосередити на двох аспектах:

– по-перше, на поглибленні доктринального розуміння корупційного діяння у сфері освіти, заходів щодо його запобігання та протидії;

– по-друге, на чіткому організаційному та управлінському осмисленню необхідності визначення механізму запобігання і протидії корупційним діянням у сфері освіти, на формуванні системи практичних заходів щодо боротьби із цим негативним явищем.

Таким чином, можна говорити про існування основних стратегічних напрямів виведення вищої освіти з кризового стану, зокрема визначення організаційно-правових аспектів протидії корупційним діянням у сфері освіти [64, с 89]. Також у закладах вищої освіти варто ввести реформування освітнього процесу та введення нових, сучасних дисциплін.

Антикорупційне виховання – це діяльність колективу закладу щодо формування та підвищення правової свідомості та правової культури з метою протидії різним видам корупційних правопорушень та забезпечення процесу

морального становлення та антикорупційної стійкості суб'єктів, залучених до навчально-виховного процесу.

У закладах вищої освіти пропонуємо здійснювати антикорупційне виховання наступними способами:

1. Шляхом включення тем, спецкурсів та окремих дисциплін антикорупційної спрямованості в освітні програми, реалізовані вузом;

2. Шляхом неформального антикорупційного виховання у вільний від навчального процесу час (заходи агітаційного характеру, конференції, зустрічі з працівниками правоохоронних органів).

Для протидії корупції та реалізації антикорупційного виховання необхідна цілеспрямована антикорупційна політика навчального закладу [76, с.175].

Вважаємо, що антикорупційну діяльність необхідно розглядати як невід'ємну частину поліпшення якості освіти загалом. Подолання корупції у сфері вищої освіти відкриває нові можливості молодим фахівцям пропонувати свій потенціал на європейському ринку праці, набиратися досвіду і впроваджувати кращі ідеї в життя для економічного розвитку України, важливе утвердження прав людини, для зміцнення чесності та інших моральних засад суспільства.

Важливим питанням залишається забезпечення вільного доступу до інформації, що стосується розподілу та використання фінансових та інших матеріальних ресурсів, які отримуються навчальними закладами різних форм власності. Провідну роль у подоланні корупції має відігравати молодь, яка є найбільш прогресивною та може стати чинником мобілізації громадської думки. Ця роль може бути посилена далі через мережу молодіжних груп та спільного навчання, соціальні мережі.

Для антикорупційної практики в освітній галузі актуальним є застосування європейського досвіду. Зокрема ефективним має стати наступний механізм дій:

1. нормативно-правове забезпечення процесу освіти;
2. підвищення професійного рівня керівництва та інституційного забезпечення управління;
3. прискіплива увага зі сторони суспільства, забезпечення вільного доступу до інформації, що стосується розподілу і використання фінансових та інших матеріальних ресурсів, що отримуються навчальними закладами, незалежно від їх форми власності;
4. запровадження широкого оприлюднення щорічних звітів з фінансової діяльності навчальних закладів на офіційних сайтах.

Важливим чинником у створенні дієвого механізму боротьби з корупцією в освітній сфері є щорічні звіти Міністерства юстиції України, які мають бути максимально конкретними, мати широку інформаційну підтримку в засобах масової інформації. Багатоманітність позицій, висловлених у літературі щодо визначення організаційно-правових аспектів протидії корупційним діям у сфері освіти і відсутності самого механізму протидії їм, свідчить про складність цього явища й потребує всебічного його вивчення [64, с. 89].

Отже, було визначено методи запобігання та протидії корупції як напряму стратегічного розвитку освіти.

Таким чином, у третьому розділі нами було розглянуто корупцію у закладах вищої освіти як загрозу якості освіти, проаналізовано поняття й ознаки корупції. Визначено методи запобігання та протидії корупції як напряму стратегічного розвитку освіти.

Корупційна угода в освіті – це дискретний крок до шляху отримання свідоцтва (диплому), що здійснюється студентом, групою студентів або їх представником за допомогою грошових або інших форм домовленостей, що

виключає об'єктивну оцінку знань, з викладачем або групою викладачів, що призначені контролювати цей крок освітнього процесу.

Корупція в освіті насамперед впливає на найбільш уразливих членів суспільства, які втрачають можливість повністю реалізувати свій потенціал, що має наслідком збереження соціальної нерівності. Але, безперечно, найбільшої і особливої шкоди корупція завдає в освітньому процесі тим, що вона породжує соціальну терпимість до аморальних неправомірних дій уже в юному віці, та як наслідок слугує нормою у подальшому житті таких людей.

Освіта в Україні здійснюється відповідно до таких Законів: «Про освіту», «Про дошкільну освіту», «Про загальну середню освіту», «Про професійно-технічну освіту», «Про вищу освіту», іншими нормативно-правовими актами, якими, зокрема вирішуються питання створення мережі навчальних закладів освіти, їх фінансування, оплати праці та встановлення державних соціальних гарантій і пільг для працівників цих закладів.

Протидія корупції у закладах вищої освіти, на наш погляд, повинна супроводжуватися діяльністю у напрямках профілактики та безпосереднього виявлення корупційних факторів. А саме, варто ввести реформування освітнього процесу та введення нових, сучасних дисциплін.

Антикорупційне виховання це – діяльність співробітників закладу по формуванню та підвищенню правової свідомості і правової культури в цілях протидії різним видам корупційних правопорушень задля забезпечення процесу духовного формування та антикорупційної стійкості суб'єктів, які беруть участь в освітньому процесі.

РОЗДІЛ 4
ЗАСТОСУВАННЯ І ЗМІЦНЕННЯ ІНСТИТУЦІЙНОГО МЕХАНІЗМУ
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЄВРОПЕЙСЬКИХ СТАНДАРТІВ ЗАПОБІГАННЯ
КОРУПЦІЇ В УКРАЇНІ

4.1. Шляхи та перспективи розвитку Антикорупційної програми в Україні

Головною лінією політики Української держави, спрямованою на інтеграцію України до світового співробітництва, наближення українського законодавства до міжнародних стандартів, є імплантація важливих положень міжнародних договорів у такій принципово нагальній сфері, як боротьба з корупцією. У систему національного законодавства з протидії корупції органічно ввійшли також чинні міжнародно-правові акти, ратифіковані Верховною радою України, що породжують міжнародні правовідносини. Внаслідок вчинення корупційного правопорушення виникають правовідносини, які регулюються кримінально-процесуальним законодавством України і міжнародно-правовими актами. Суб'єктами таких правовідносин є юридичні і фізичні особи, слідчі, судові та правоохоронні органи України, громадяни інших держав та міжнародні організації [37, с.31].

Відповідно до нового антикорупційного законодавства в Україні створені такі органи, уповноважені здійснювати адміністративні заходи запобігання і протидії корупції:

1. Національне агентство з питань запобігання корупції;
2. Національне антикорупційне бюро України;
3. Спеціалізована антикорупційна прокуратура.

Націонале агентство з питань запобігання корупції регулюється в своїй діяльності законом України «Про запобігання корупції» від 14.10.2014 року. До повноважень Національного агентства належать здійснення контролю за виконанням законодавства з питань етичної поведінки, розробка проектів Антикорупційної стратегії і державної програми з питань її виконання; запобігання та врегулювання конфлікту інтересів у діяльності службовців; здійснення перевірки декларацій осіб, їх зберігання та оприлюднення, проведення моніторингу способу життя осіб, уповноважених на виконання функцій держави та місцевого самоврядування [66. с. 106].

Національне антикорупційне бюро України(НАБУ) створене відповідно до закону України «Про національне антикорупційне бюро України» від 14.10.2012. Національне антикорупційне бюро України – це державний правоохоронний орган, на який покладається попередження, виявлення, припинення, розслідування та розкриття корупційних правопорушень, віднесених до його підслідності, а також запобігання вчиненню нових. Завданням Національного бюро є протидія кримінальним корупційним правопорушенням, які вчинені вищими посадовими особами, уповноваженими на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, та становлять загрозу національній безпеці. Національне бюро утворюється Президентом України [23].

Спеціалізована антикорупційна прокуратура це – самостійний структурний підрозділ Генеральної прокуратури України, який створений відповідно до закону України «Про прокуратуру» від 14.10.2014 р. На даний підрозділ покладено такі функції:

- здійснення нагляду за додержанням законів під час проведення оперативно-розшукової діяльності розслідування НАБУ
- підтримання державного обвинувачення у відповідних провадженнях,

– представництво інтересів громадян або державі в суді у випадках, передбачених законом і пов'язаних з корупційними правопорушеннями[66,с.107].

Антикорупційна програма Національного агентства з питань запобігання корупції на 2021-2022 рр., затверджена Національним агентством з питань запобігання корупції 610/20 № 30.12.2020 р. містить у собі 4 розділи:

1. Засади загальної відомчої політики щодо запобігання та протидії корупції, заходи з їх реалізації та заходи з виконання Антикорупційної стратегії та державної програми з її виконання. Даний розділ зазначає мету антикорупційної програми, а саме запровадження комплексу додаткових заходів щодо запобігання, виявлення та протидії корупції у діяльності Національного агентства, розроблених з урахуванням ідентифікованих корупційних ризиків.

2. Оцінка корупційних ризиків у діяльності Національного агентства та заходи щодо їх усунення. Ідентифікацію корупційних ризиків у діяльності Національного агентства проведено шляхом дослідження (аналізу) зовнішнього та внутрішнього середовища Національного агентства на предмет виявлення чинників корупційних ризиків у нормативно-правових актах і організаційно-управлінській діяльності Національного агентства. Для проведення оцінки корупційних ризиків у діяльності Національного агентства використано такі джерела інформації: закони та підзаконні нормативно-правові акти, які регулюють діяльність Національного агентства, локальні акти, положення про структурні підрозділи, посадові інструкції, а також відомості із відкритих джерел (публікації в засобах масової інформації), матеріали перевірок, листування з фізичними та юридичними особами.

3. Навчання та заходи з поширення інформації щодо програм антикорупційного спрямування. Така діяльність проводиться з метою підтримання рівня знань працівників Національного агентства, ознайомлення зі

змінами в антикорупційному законодавстві, формування правової свідомості, нетерпимого ставлення до корупції, а також мінімізації ризиків вчинення корупційних та пов'язаних з корупцією правопорушень. Крім навчання, Управління внутрішнього контролю відповідно до покладених функцій проводиться консультації працівників Національного агентства щодо дотримання вимог актів законодавства з питань етичної поведінки, запобігання та врегулювання конфлікту інтересів, інших вимог, обмежень та заборон, передбачених Законом.

4. Процедури щодо моніторингу, оцінки виконання та періодичного перегляду Антикорупційної програми. Моніторинг виконання Антикорупційної програми полягає у фіксуванні прогресу та фактів виконання заходів, передбачених у Антикорупційній програмі, а саме заходів з реалізації засад загальної відомчої політики щодо запобігання та протидії корупції, заходів з усунення (мінімізації) корупційних ризиків та навчальних заходів. Оцінка виконання Антикорупційної програми здійснюється за критеріями своєчасності, повноти реалізації закріплених у ній заходів та їх результатів (впливу результатів вжитих заходів на стан дотримання вимог Закону та/або рівні пріоритетності корупційних ризиків шляхом порівняння ситуації до прийняття Антикорупційної програми та після її впровадження) [32].

За сучасних умов становлення України як правової та соціальної держави, необхідності подолання кризового стану в різних сферах суспільства актуальною є проблема корупції в органах публічної влади. Становлення нової політичної й економічної системи, розвиток ринкових відносин, що обумовили проблеми безробіття й зайнятості, трансформацію моральних цінностей і орієнтирів, посилення правового нігілізму в транс формаційний період до демократичного суспільства вимагає пошуку нових механізмів попередження та протидії корупції, заснованих насамперед на глибокому розумінні суті

проблеми, а також на координації зусиль держави, правоохоронних органів населення [50, с. 74].

Коли постає питання щодо запобігання та протидії корупції, то воно, імовірно, передбачає прагнення звести системну корупцію до епізодичної. Однак, як свідчить аналіз дослідження, навіть запобігання та протидія корупції можуть бути корупційні самі по собі. На приклад, під прикриттям боротьби з корупцією здійснюється переслідування своїх опонентів чи конкурентів. Для того, щоб зменшити масштаби корупції, необхідним є суспільне усвідомлення того, що корупція – це значна перешкода на шляху як економічного розвитку, так і повної демократизації та Європейської інтеграції [36, с. 226].

На нашу думку, доречно розглянути інституційний механізм забезпечення антикорупційної програми в Україні по принципу розподілу на частини.

Механізм запобігання корупції – це імплементація міжнародних антикорупційних стандартів у правову систему України, практична реалізація державної антикорупційної політики, втілення антикорупційних ініціатив, міжнародна співпраця і діяльність громадських об'єднань у сфері запобігання та протидії корупції з метою захисту особи, суспільства, держави і бізнесу від корупційних посягань. Зазначений механізм включає приведення у відповідність національного законодавства до міжнародних антикорупційних стандартів, застосування уповноваженими суб'єктами положень антикорупційного законодавства України, виконання антикорупційних програм та рекомендацій міжнародних організацій у сфері боротьби з корупцією. За великим рахунком, механізм запобігання корупції являє собою засоби досягнення мети, забезпечення конкретного результату у сфері протидії корупції.

Методи запобігання корупції – це шляхи та засоби захисту інтересів особи, суспільства і бізнесу від корупційних посягань, зниження рівня

корупційних проявів у країні. Серед методів запобігання корупції необхідно вказати на такі:

- метод вимог, обмежень і заборон;
- метод електронного декларування;
- метод відкритості й прозорості (транспарентності) діяльності органів державної влади і місцевого самоврядування;
- метод стимулювання добросовісної поведінки посадових осіб;
- метод перевірки сумлінності ділових партнерів при укладенні угод «DueDiligence»;
- метод контролю за дотриманням вимог антикорупційного законодавства;
- метод громадського впливу;
- метод викриття корупційних проявів;
- метод спеціальної конфіскації;
- метод пошуку і повернення активів;
- метод притягнення до відповідальності за вчинення корупційних правопорушень і правопорушень, пов'язаних з корупцією[42,с.257].

Механізм реалізації антикорупційної програми передбачає державний та громадський контроль за діяльністю органів влади й управління; проведення громадської експертизи проектів або чинних нормативно-правових актів, концепцій та програм з питань протидії корупції і врахування її висновків, обговорення проектів, участь у прийнятті рішень, внесення пропозицій, залучення до спільноти розгляду звернень та скарг громадян, інших об'єднань, науковців, наукових установ для проведення громадських експертиз та висвітлення в засобах масової інформації результатів досліджень та перевірок. Виконання заходів антикорупційної політики держави може бути забезпечено тільки в тому випадку, якщо вони будуть підтримані на місцях органами виконавчої влади і місцевого самоврядування [68, с. 35].

На думку, Д. Заброди антикорупційна політика – це сукупність правових, економічних, освітніх, навчальних, організаційних та інших заходів, передбачених законами та підзаконними нормативними актами, організованих органами державної влади, місцевими органами влади та суспільством з метою виявлення, припинення корупції, відновлення порушених прав і законних інтересів фізичних, юридичних осіб та держави. Цілями антикорупційної політики в Україні має стати зниження рівня корупції і забезпечення захисту прав та законних інтересів громадян, суспільства, держави від загроз, пов'язаних із корупцією, за допомогою виконання таких завдань:

- попередження корупційних правопорушень;
- створення правового механізму, який перешкоджає підкупі осіб, що мають публічний інтерес;
- забезпечення відповідальності осіб за корупційні правопорушення в усіх випадках, прямо передбачених нормативно-правовими актами;
- відшкодування шкоди, заподіяними корупційними правопорушеннями;
- моніторинг корупційних факторів і ефективності заходів антикорупційної політики;
- формування антикорупційної суспільної свідомості;
- сприяння реалізації прав громадян та організацій на доступ до інформації про факти корупції та вільне висвітлення їх в засобах масової інформації;
- створення стимулів до заміщення державних посад, посад органів державної влади не підкупними особами.

Саме на основі ієрархічної системи цілей, як вважає Т. Кушнар'юв, повинна формуватися стратегія протидії корупції, що є важливим структурним елементом антикорупційної політики. За відсутності стратегічних концептуальних ідей і цілей, принципів і пріоритетів, довгострокових загальнодержавних програм, заснованих на глибокому науковому підґрунті, не

може бути ніякої антикорупційної політики, а лише її видимість. У межах стратегічних напрямків антикорупційної політики розвивається антикорупційна тактика, яка передбачає розроблення конкретних завдань і способів їх виконання [80, с. 29].

Здійснення державної антикорупційної політики має ґрунтуватися на певних принципах, до яких належать: достовірність, об'єктивність, конкретність, точність, практична спрямованість і радикальність заходів, наукова обґрунтованість, економічна доцільність, оперативність, дієвість, плановість, ефективність. Отже, можна виділити такі основні з них:

1. Принцип демократизму(масовості) антикорупційної політики передбачає активну участь громадськості у здійсненні державної політики у цій сфері.

2. Принцип верховенства права означає, що при здійсненні державної антикорупційної політики людина, її права та свободи визначаються найвищими соціальними цінностями та визначають зміст і спрямованість антикорупційної діяльності.

3. Принцип законності передбачає, що всі антикорупційні заходи повинні базуватися на положеннях Конституції та законів України.

4. Принцип системності дає змогу дослідити корупційні явища і процеси як складові системи із функціонально-структурною базою елементів, з'ясувати взаємозв'язок та взаємозумовленість їх складових.

5. Принцип комплексності протидії корупції безпосередньо пов'язаний із принципом системного підходу, хоча має більш вузьке значення, оскільки він передбачає всебічне дослідження причинних взаємозалежностей [47, с. 25].

Серед заходів щодо боротьби з корупцією держави-учасниці Конвенції ООН, у тому числі й Україна, взяли на себе зобов'язання:

1) Розробляти й здійснювати скоординовану політику протидії корупції за активної участі громадського суспільства та його інститутів

2) Взаємодіяти з іншими державами, а також міжнародним і регіональним співробітництвом в сфері запобігання корупції, розвивати відповідні міжнародні програми і проекти.

3) Поглиблювати та поширювати у суспільстві знання щодо запобігання та протидії корупції.

4) Запроваджувати ефективні освітні та навчальні програми для публічних службовців, спрямовані на підготовку цих осіб до належного та сумлінного виконання функцій держави, забезпечення пріоритетності публічних інтересів над особистими [49, с. 103].

Запровадження норми про кримінальну відповідальність за незаконне збагачення в моделі ст. 20 Конвенції ООН проти корупції, пов'язані з нею норми про кримінальну відповідальність за декларування не достовірної інформації та введення інституту кримінального позову з метою притягнення до кримінальної відповідальності за наявність складів наведених злочинів є заходами, які підвищують стандарти прозорості, підзвітності й відповідальності посадових осіб [65, с. 161].

На нашу думку, заходи, наведені у Конвенції ООН проти корупції, визначають основні дієві міжнародні стандарти.

На жаль, у сучасній Україні міцніють стереотипи терпимого ставлення до корупції. У масовій свідомості основних соціальних груп формується думка, нібито корупційні прояви не завдають шкоди суспільству, тому певні верстви населення обирають відповідні протиправні шляхи розв'язання всіх можливих повсякденних потреб. Водночас будь-яка боротьба з корупцією має два можливих шляхи:

- позитивні, які дають змогу зменшити чи ліквідувати корупцію,
- негативні, які дають змогу владі модернізувати корупційні процеси.

Варто зазначити, що недосконалість норм права, що підвищує вірогідність виникнення корупції, можна розділити на такі основні групи:

1. Виконання правових норм коштує дорожче, ніж їх невиконання.
2. Нечіткі та неоднозначні законодавчі вимоги.
3. Прогалини у чинному законодавстві
4. Широкі дискреційні повноваження, які часто зводять до абсурду процес застосування норм законодавчих актів [31, с. 152].

Але можна зазначити, що сьогоднішній день в Україні зроблено два кроки на шляху до подолання корупції:

Перший – створення нормативно-правової бази, правового механізму, який більшою частиною відповідає міжнародним стандартам та ефективно працює в умовах української юридичної системи.

Другий – створено принципово нові антикорупційні органи з урахуванням позитивного досвіду зарубіжних країн, які в деякій мірі подолали корупцію.

Отже, було проаналізовано антикорупційну програму в Україні та шляхи її розвитку.

4.2. Вдосконалення інституційного механізму забезпечення європейських стандартів запобігання корупції в Україні

Корупція є соціально-політичним явищем, характерним українському суспільству й обумовлена суперечностями його розвитку. Вона набуває поширення в умовах трансформації країни. Боротьба з корупцією серйозно ускладнюється в умовах соціально-економічної та військово-політичної кризи, наявності тіньової економіки, неефективної діяльності правоохоронних органів, тобто – в перехідних умовах, коли старі механізми зламані, а нові ще не створені, або ще не функціонують. Асоціація України з Європейським Союзом пов'язує держави єдиною інформаційною мережею, транспортними та іншими

комунікаціями, фактично єдиною системою фінансових інститутів. Це кардинально змінює положення. Водночас і корупція стає чинником, що найбільше впливає на процеси асоціації. Її вияви, навіть на національному рівні, впливають на економічні, соціальні та політичні процеси, що вимагають проведення постійного моніторингу та вдосконалення правових механізмів запобігання корупції, залучаючи ефективні засоби, які застосовуються у зарубіжних країнах [34, с. 184].

Прагнення до вищих цінностей, збагачення досвіду держав-учасниць Конвенції ООН проти корупції, які забезпечують стандарти політики, єдність у запобіганні корупції, зміцнення інституційної спроможності щодо попередження корупційних проявів слугують непереборними перешкодами на шляху поширення корупційних практик, встановлення яких сприяє виробленню суспільством власного бачення обмежень, заборон та інших інструментів. Насамперед воно полягає в здатності й бажанні суспільних інституцій та окремих відповідальних осіб втілювати в життя нормативно-інституційні заходи, що мають стати органічною складовою цілеспрямованих, послідовних кроків, зорієнтованих на стимулювання ціннісних демократичних надбань кожного окремого громадянина, зміну суспільних умов, за яких виникає або продовжує існувати відповідне негативне явище.

Специфічні фактори, що визначають характер корупційних відносин в сучасній Україні, з одного боку, зумовлені історичними умовами (терпиме відношення в суспільстві до корупції, у поєднуванні з низьким рівнем правової грамотності населення, існування в Україні неформального «стихійного» громадянського суспільства, яке має більш значний вплив, ніж упроваджені в українську практику західні моделі громадянських інститутів, широкий спектр дискреційних повноважень чиновників), а з іншого – соціально-економічними реаліями українського суспільств (масштабністю тіньової економіки, неефективністю формальних інститутів, високим рівнем соціальної нерівності,

низьким рівнем розповсюдження безготівкових форм розрахунків, не задовільними умовами для реалізації економічних інтересів державних службовців різного рівня) [75, с. 24].

У контексті аналізу зарубіжного досвіду протидії корупції варто розглянути антикорупційну стратегію США. Адже в США створено дієву систему заходів адміністративно-правового впливу, яку буде доречно враховувати при розробці Антикорупційної стратегії України. Так, антикорупційні заходи в США передбачають:

- 1) постійний контроль за обов'язковим декларуванням фінансових доходів і витрат працівника за рік;
- 2) кримінальну відповідальність не лише фізичних, а й юридичних осіб за корупцію;
- 3) обстеження державних службовців на поліграфі;
- 4) відсутність недоторканності для чиновників будь-якого рівня, включаючи президента, сенаторів і конгресменів;
- 5) чіткий розподіл функцій між органами, які здійснюють антикорупційну діяльність.

Відповідно нехтування антикорупційного законодавства призводить до судового розгляду порушених прав, деякі з них доходять до наддержавного рівня. А саме подачі заяви в Європейський Суд з прав людини – Міжнародний судовий орган, юрисдикція якого поширюється на всі держави-члени Ради Європи, що ратифікували Конвенцію про захист прав людини і основоположних свобод, і включає всі питання, які стосуються тлумачення і застосування конвенції, включно з міждержавними справами та скаргами окремих осіб.

З метою забезпечення відновлення порушених прав стягувача, крім виплати відшкодування, вживаються додаткові заходи індивідуального характеру. Додатковими заходами індивідуального характеру є:

а) відновлення настільки, наскільки це можливо, попереднього юридичного стану, який стягувач мав до порушення Конвенції;

б) заходи, передбачені в рішенні Суду про дружнє врегулювання [11].

Як зазначає Божко Г., корупція стала однією з головних загроз для розвитку багатьох країн, оскільки її вплив заважає нормальному функціонуванню інститутів держави, поширюючись як на загально-соціальне, так і на правове поле життєдіяльності суспільства. Не викликає сумніву і той факт, що корупція становить серйозну перешкоду на шляху України, оскільки є одним з основних чинників, які створюють реальну загрозу національній безпеці та демократичному розвитку держави.

Дійсно, до питань боротьби з корупцією останнім часом в нашій державі звертаються не тільки силові структури та державні органи, а й громадські діячі, науковці та світова спільнота.

У працях Ільєнка Т. ми можемо побачити, що небезпека корупції як суспільного явища полягає в тому, що вона:

- підриває авторитет держави, завдає шкоди утвердженню демократичних установ управління суспільством та функціонуванню державного апарату;
- суттєво обмежує конституційні права і свободи людини
- порушує принципи верховенства права
- призводить до гальмування та викривлення соціально-економічних реформ, перешкоджає розвитку ринкових відносин
- нищить духовні, моральні та суспільні цінності.

Отже, дійсно корупція формує ряд чинників, які перешкоджають економічній безпеці розвитку України, міжнародним зв'язкам, особливо з європейськими країнами. Крім того, вона чинить загрозу правам та свободам громадян [39, с. 78].

На користь євроінтеграції впевнено свідчать показники колишніх республік СРСР, що увійшли до Євросоюзу, оскільки останні розмістилися у

верхній частині рейтингу: Естонія з 69 балами посіла 26-е місце, Литва з 58 балами 39-е місце, Латвія з 55 балами – 43-е місце. А найменший рівень корупції зафіксовано в Данії, Новій Зеландії, Швеції, а також Норвегії та Швейцарії [41, с. 5].

Типологія корупційних злочинів є стандартною для всіх країн, зокрема можна виділити:

- незаконне заволодіння майном у результаті зловживання владою або службовим становищем;
- упередженість під час проведення тендерів (державних закупівель);
- корупційні схеми працевлаштування;
- провладний тиск (торгівля впливом);
- незаконне фінансування партій;
- шахрайство з державними коштами
- захоплення земельних ділянок; одержання хабарів [77, с. 120].

На нашу думку, тип протидії корупції пов'язаний із видом правової системи, прийнятої в суспільстві:

– романо-германська правова система (Фінляндія, Данія, Швеція, Нідерланди та ін.) відрізняється такими ознаками: раціональне нормативно-правове забезпечення антикорупційної роботи на основі правового регулювання державної служби; готовність громадян виконувати правові приписи; обмеження кримінальної відповідальності за складом злочинів і за мірою покарання: для Данії покарання за хабарництво не перевищує трьох років в'язниці (п. 122 Кримінального кодексу) для Швеції – шести (ст. 2 гл. 20 Кримінального кодексу); вищою мірою покарання зазвичай є заборона подальшої роботи в системі публічної служби, яка пов'язана з втратою всіх пільг.

– англосаксонська правова система (Великобританія, США, Канада та ін.) має такі ознаки: ефективну правозастосовну діяльність; спрямованість антикорупційного руху на вищі ешелони влади та лобіювання.

– далекосхідна правова система (Японія, Південна Корея та ін.) серед пріоритетів антикорупційної роботи висуває відсторонення чиновництва від приватного бізнесу, можливість відкритого громадського контролю за діяльністю виборних і відповідальних чиновників.

– релігійно-традиційна правова система (сучасні мусульманські країни) відрізняється етичними та релігійно-моральними підставами регулювання суспільних відносин, що є потужним способом запобігання корупційним правопорушень. Водночас країни ісламського регіону зазвичай не вважають антикорупційне законодавство важливим пріоритетом законотворчості[34,с.179].

У контексті сучасних євроінтеграційних процесів, розвитку України, як правової та демократичної держави, високого рівня корупції в сучасній Україні, реформування законодавства важливого значення набуває проблема правового регулювання, а саме запозиченні досвіду в інших держав. Тобто доречно буде розглянути антикорупційне законодавство конкретних країн.

Одним із найбільш розвиненим на сьогоднішній день іноземним законодавством є норми права США. Порівняно з країнами Західної Європи, Сполучені Штати Америки – держава досить молода. Важливою в запобіганні й протидії корупції в США є максимальна прозорість діяльності державних і муніципальних органів, а саме відсутність державних засобів масової інформації. Доступ журналістів до інформації про діяльність державних органів забезпечується спеціальним Актом про свободу інформації. Крім того, недовіра до державного апарату є частиною традиційної політичної культури країни. Одна підозра в корупційних зв'язках може привести до втрати людиною політичної кар'єри.

Досить суворими є положення антикорупційного законодавства США щодо можливості й розмірів отримання подарунків службовими особами органів державної влади. Так, федеральне законодавство встановлює єдині для всіх органів державної влади правила, що обмежують отримання посадовою особою подарунків від приватних осіб та організацій. Державний службовець, а також його дружина(чоловік) можуть протягом календарного року прийняти подарунки, ціна яких у сукупності не може перевищувати 300 доларів. Отримавши подарунок більшої вартості державний службовець зобов'язаний протягом 60 днів здати його до відповідного органу свого відомства. Загалом слід зазначити, що хоча пряма корупція в США – явище рідкісне, групи різних інтересів за гроші впливають на процес прийняття політичних рішень. Основний формат надання такого впливу – фінансування передвиборних кампаній та працевлаштування виборних політиків і чиновників після закінчення їх роботи в органах державної влади [49, с. 102].

Серед найбільш неординарних заходів з протидії корупції методом публічного викривання винних виділимо досвід туристичної компанії з Праги, яка пропонує гостям взяти участь у так званому «Корупційному турі» – тригодинній екскурсії, під час якої відвідувачам показують розкішні особняки представників влади, які мають зв'язок з гучними політичними справами про хабарництво. Такі екскурсії користуються великою популярністю і навіть підтримуються чеським урядом .

В Гонконзі внаслідок тотального поширення корупції створена у 1974 р. Незалежна комісія проти корупції у процесі перевірок діяльності державних службовців змушувала усіх осіб зазначеної категорії, які жили «на широку ногу», детально звітувати про джерела походження набутої ними власності. У випадку ненадання достовірних даних на них чекав арешт та конфіскація майна. Також велику роль у боротьбі з корупцією відіграли громадяни, які брали участь в роботі Незалежної комісії скарг, інформуючи владу про випадки

вимагання, а також журналісти. Останні активно висвітлювали усі резонансні корупційні справи. Такі заходи дали належний результат – сьогодні Гонконг є однією з найбагатших та відповідно найменш корумпованих держав світу. Красномовними є такі результати: за 30 років рівень корумпованості в державі вдалося знизити з 90% до 3%.

Серед популярних «народних» механізмів боротьби з корупцією привертає увагу досвід Китаю. Поряд з жорстокими методами покарання (смертна кара тощо) Центральна комісія Комуністичної партії Китаю з перевірки дисципліни запропонувала населенню одного з найбільш бідніших регіонів Цюсянь намалювати на спеціально відведених стінах будинків карикатури, які викривають чиновників, звинувачених в корупції. Згодом створені комікси розмістили на офіційному сайті комісії. Такий захід сприяв істотному зниженню повідомлень про корупційні діяння. У Пакистані проводять щорічний загальнодержавний конкурс дитячого малюнка «про поганих дядьків». Роботи переможців публікуються на сторінках спеціальної брошури і рекламних білбордах.

Своїми інноваційними заходами у боротьбі з корупцією відзначилася успішна Південна Корея. У 1999 р. в країні розпочала роботу програма «OPEN», головним елементом якої стала онлайн-система відстежування усіх звернень громадян до чиновників. При цьому навіть до рішень останніх було надано відкритий доступ. Така система публічності звернень до представників державних служб змусила їх офіційних представників оперативно реагувати на звернення громадян, а необхідність давати хабарі за прискорення процесу і можливість стимулювання для прийняття «потрібного» рішення відійшли в минуле. У прийнятому в 2002 р. Законі «Про боротьбу з корупцією» влада Південної Кореї закріпила право кожного громадянина ініціювати розслідування проти будь-якого чиновника, жоден з яких не має права на відмову [43, с. 20].

На нашу думку, досвід антикорупційної діяльності Грузії найбільше підходить для України. Ця країна обрала радикальну стратегію боротьби з корупцією шляхом мінімізації ролі держави в регулюванні соціальних процесів. Очевидно, що основною метою цих заходів була необхідність кардинального покращення інвестиційного клімату в країні, досягнення швидкого розвитку приватного сектора. Суть даного шляху полягала у скороченні державного апарату, максимальній приватизації власності, реформуванні податкової та митної систем, створенні вільних економічних зон.

У зв'язку з цим розробляються міжнародні антикорупційні стандарти, які органічно доповнюються позитивними зарубіжними практиками запобігання та протидії корупції. Кожна з держав має свої особливості в організації антикорупційної діяльності, але спільними для них є:

- наявність політичної волі для активного здійснення антикорупційних заходів; створення відповідної правової бази;
- залучення громадських організацій до боротьби з корупцією.

При цьому для посилення боротьби з корупцією в Україні необхідно максимально використовувати механізми, що використовуються в розвинених країнах, та дозволити обмежити корупцію до масштабів, які не загрожують соціальному розвитку. Край необхідно зробити прозорішою діяльність таких органів, як Верховна Рада України та місцевих рад, у тому числі протоколи їх засідань, публікувати в мережі інформацію про кожного народного депутата України і депутатів місцевих рад (їх фінансування, відрядження, помічників, їх декларації про доходи, майно, витрати та фінансові зобов'язання тощо), надавати безперешкодний доступ до даних щодо оцінок репрезентативних структур плану та звітності про те, як вони використовувалися.

Створюючи національну систему антикорупційних органів, в Україні враховувати зарубіжні практики і запровадити моделі спеціальних антикорупційних органів [77, с. 122].

На сьогодні пропонується забезпечити високий рівень доброчесності в роботі апарату Президента України, саме його діяльності як глави держави, у функціонуванні парламенту, системі органів виконавчої влади, судах, прокуратурі, податкових та інших державних органах, зокрема, шляхом піднесення вимоги доброчесності державної влади до рівня принципу її організації та здійснення європейських стандартів запобігання корупції. Відображено європейські стандарти запобігання корупції в національному законодавстві на практиці державотворення іноземних держав: причини, наслідки та проблеми ефективної протидії корупції. [62, с. 144].

На думку С. Головатого, допоки українська правнича наука не пристане на європейський підхід (що його відбито, зокрема, і в Доповіді Венеційської комісії «Про правовладдя» 2011 р.), а українська правнича практика не запровадить у життя базованих на такому підході європейських стандартів, годі вести мову про гідну перспективу дієвості припису частини першої статті 8 Конституції України, що його виражено формулою: «В Україні визнається і діє принцип верховенства права».

Здійснення лише основних заходів протидії корупції може реалізуватися через адекватний державний механізм боротьби з нею. Таким має бути комплекс правових, організаційних, інформаційних, матеріально-технічних заходів і визначення способу організації відповідної діяльності уповноважених посадових осіб щодо застосування запобіжних та примусових заходів у сфері протидії корупції. Антикорупційний механізм наділений певними елементами, комплексне використання яких може призвести до бажаного результату.

Отже, було проаналізовано проблеми та перспективи застосування і зміцнення українською державою інституційного механізму забезпечення

Таким чином, в четвертому розділі нами було висвітлено проблеми та перспективи застосування і зміцнення Українською державою інституційного механізму забезпечення європейських стандартів запобігання корупції.

Відображено європейські стандарти запобігання корупції в національному законодавстві на практиці державотворення іноземних держав: а саме, наслідки та проблеми ефективної протидії корупції. Проаналізовано антикорупційну програму в Україні та шляхи її розвитку. Досліджено, що специфічні фактори, які визначають характер корупційних відносин в сучасній Україні, з одного боку, зумовлені історичними умовами, а з іншого – соціально-економічними реаліями українського суспільства.

Визначено, що Україна прагне до найвищих цінностей та запозичує досвід держав-учасниць Конвенції ООН проти корупції, яка пропонує стандарти політики, доброчесність у сфері зміцнення інституційного потенціалу запобігання корупції. Насамперед, це здатність і бажання державних органів та окремих осіб впроваджувати нормативно-правові та інституційні заходи, які мають бути невід’ємною частиною цілеспрямованих та послідовних кроків із пропаганди демократичних цінностей кожного громадянина, зміну суспільних умов, за яких виникає або продовжує існування відповідне негативне явище. Розглянуто стандарти запобігання корупції в іноземних державах, їх основні положення.

Визначено, що відповідно до нового антикорупційного законодавства в Україні створені такі органи, уповноважені здійснювати заходи запобігання і протидії корупції:

1. Національне агентство з питань запобігання корупції;
2. Національне антикорупційне бюро України;
3. Спеціалізована антикорупційна прокуратура.

Проаналізовано, що Антикорупційна програма Національного агентства з питань запобігання корупції на 2021-2022 рр., затверджена Національним агентством з питань запобігання корупції містить у собі 4 розділи:

– засади загальної відомчої політики щодо запобігання та протидії корупції, заходи з їх реалізації та заходи з виконання Антикорупційної стратегії та державної програми з її виконання;

- оцінка корупційних ризиків у діяльності Національного агентства та заходи щодо їх усунення;

- навчання та заходи з поширення інформації щодо програми антикорупційного спрямування.

Можна вважати, що реформа антикорупційної системи є одним із визначальних напрямів національної безпеки. Тому ми пропонуємо здійснити наступні кроки:

- запустити багатоцільову антикорупційну систему;

- удосконалити діяльність Національного агентства з питань запобігання корупції, спрямовану на ефективну перевірку електронних декларацій високопосадовців та оперативне реагування на порушення;

- створити Національне агентство України, яке займатиметься виявленням, розшуком та управлінням активами, отриманими внаслідок корупційних чи інших правопорушень;

- покращити фінансову розвідку (фінансовий моніторинг);

- розмежувати органи державної влади у повноваженнях, згідно з якими надаються адміністративні послуги та здійснюються контрольні-наглядові чи інспекційні функції;

- остаточно відкинути негрошові форми розрахунків в контексті господарського комплексу країни;

- розвивати електронне урядування;

- реформувати державну службу та службу місцевого самоврядування з метою забезпечення її професіоналізму;

- залучати громадян до створення громадських об'єднань для боротьби з корупцією;

- створити систему, за якою готувалися б спеціалісти з антикорупційних заходів та проводилася б антикорупційна освіта.

ВИСНОВКИ

Проаналізувавши матеріали магістерської роботи ми прийшли до наступних висновків:

1. Відповідно до особливостей побудови інституційного механізму забезпечення європейських стандартів запобігання корупції, зокрема кількості новостворених антикорупційних органів, Україна визначила пріоритетним впровадження антикорупційного досвіду таких країн, як Німеччина, Польща та Франція, де є чітка підрозділу спеціальних антикорупційних суб'єктів. Україна має насамперед прописати правила кадрової політики як відкритого та прозорого процесу, реалізувати стратегію судової влади, реалізувати проголошену незалежність суддів (дотримуючись прикладу Великобританії, Франції) до діяльності ЗМІ щодо висвітлення фактів антикорупційної діяльності.

Аналізуючи особливості інституційного механізму запобігання корупції в європейських країнах, можна зрозуміти основу передової національної антикорупційної стратегії, яка зараз так потрібна Українській державі:

1) сильна політична воля влади протидіяти корупції та у сфері протидії корупції, яка включає державні, політичні, економічні, соціально-правові заходи. Без політичної волі на кожному рівні влади жодні законодавчі, адміністративні чи будь-які інші заходи боротьби з корупцією не будуть ефективними;

2) організація соціального контролю, що здійснює громадянське суспільство, над усією системою державного управління та надання можливостей для порушення в цих межах кримінального переслідування відповідальних осіб. Важлива роль тут належить незалежним ЗМІ;

3) гарантії незалежності судової влади. Наочні приклади такого підходу демонструють правоохоронні системи таких країн, як Італія, Великобританія, Франція та ін.;

4) організація суворої відповідальності громадян, наділених владою, перед справді незалежною структурою, яка стежить за чистотою державних службовців, а також має повноваження притягувати до відповідальності посадових осіб, незалежно від їх статусу у владній ієрархії.

2. Інституційний механізм – це сукупність інститутів, організації, закладів і установ різного рівня і статусу, які забезпечують державну політику у певній сфері. Варто зазначити, що даний термін активно використовується в науковій літературі економічного, політичного, правового та державно управлінського спрямування.

Корупція буквально означає участь декількох людей у певній діяльності, метою яких є «псування», «ушкодження» нормального ходу процесу.

Відповідно до Конвенції ООН проти корупції можна виділити такі основні види діяльності, що відносять до корупційних:

- підкуп національних державних посадових осіб,
- розкрадання, неправомірне привласнення або інше нецільове використання майна державною посадовою особою,
- зловживання службовим становищем,
- перешкоджання здійснення правосуддя.

Європейська інтеграція – це зближення України з Європейським Союзом як на рівні законів, так і на рівні правил та звичаїв, що існують у суспільстві. Її метою є вступ України до ЄС.

Було визначено, що Україною прийнято і ратифіковано певні правові акти:

- Конвенція ООН проти корупції, ратифікована 18.10.2006р.,
- Типовий закон ЮНСІТРАЛ, ухвалено 1 липня 2011р.,

– Цивільна конвенція про боротьбу з корупцією, ратифікована 16.03.2005 р.,

– Кримінальна конвенція про боротьбу з корупцією, ратифікована 18.10.2006 р.,

– Закон України «Про Загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу», від 18.03.2004р.,

– Закон України «Про зовнішньоекономічну діяльність» від 01.07.1991 р.

3. Ключовим етапом у розвитку законодавства у сфері надання адміністративних послуг було ухвалення Закону України від 6.09.2012 р. № 5203-VI «Про адміністративні послуги». Зокрема, даний закон визначає, що адміністративна послуга – це результат здійснення владних повноважень суб'єктом надання адміністративних послуг за заявою фізичної або юридичної особи, спрямований на встановлення, зміну або припинення прав та / або обов'язків такої особи відповідно до закону.

Відповідно до законодавства передбачені такі основні види відповідальності за корупційні або пов'язані з корупцією правопорушення: адміністративна відповідальність, кримінальна відповідальність.

Сутність наявних нині корупційних викликів полягає в тому, що корупція загрожує національній безпеці, реалізації реформування державного управління. Закон України «Про очищення влади» від 16.09.2014р. визначає правові та організаційні засади проведення очищення влади (люстрації) для захисту та утвердження демократичних цінностей, верховенства права та прав людини в Україні.

Основою формування та розвитку доброчесності на державній службі України є європейські стандарти доброчесності та боротьби з корупцією, визначені у міжнародних договорах і угодах, які ратифіковано Україною. Застосовуються механізми люстрації, запобігання конфлікту інтересів,

дотримання етики поведінки, декларування майна, доходів, витрат та зобов'язань фінансового характеру державних службовців

4. Корупція залишається однією з головних проблем в освітній діяльності сьогодні. Корумпованість у викладацькому складі університету – одне з найактуальніших питань, яке слід вирішити протягом наступних 5-10 р. Боротьба з усіма формами корупції у вищій освіті має стати одним із пріоритетних кроків впровадження освітніх стандартів у вітчизняну освіту.

Основними чинниками виникнення корупції у закладах вищої освіти учасники освітнього процесу вважають недостатню оплату праці викладачів, знецінення самої вищої освіти, лінощі студентів та їх небажання вчитися. Соціально-психологічні дослідження вітчизняних та закордонних вчених доводять, що одним з мотивів корупційних дій особистості є прагнення до отримання матеріальних благ.

Складовою частиною антикорупційної стратегії вищого навчального закладу повинно стати антикорупційне виховання молоді. Таке виховання дозволяє розвивати ціннісні орієнтації особистості для формування стійкої громадянської позиції щодо такого явища, як корупція. Однак, система антикорупційного виховання в Україні повністю ще не сформована, її відсутність негативно позначається на здійсненні правової реформи і побудови громадянського суспільства, стані законності і правопорядку.

5. Корупційна угода в освіті – це дискретний крок до шляху отримання свідоцтва (диплому), що здійснюється студентом, групою студентів або їх представником за допомогою грошових або інших форм домовленостей, що виключає об'єктивну оцінку знань, з викладачем або групою викладачів, що призначені контролювати цей крок освітнього процесу.

Корупція в освіті насамперед впливає на найбільш уразливих членів суспільства, які втрачають можливість повністю реалізувати свій потенціал, що має наслідком збереження соціальної нерівності. Але, безперечно, найбільшою

та особливої шкоди корупція завдає в освіті тим, що вона породжує соціальну терпимість до аморальних неправомірних дій уже в юному віці, і як наслідок слугує як норма у подальшому житті таких людей.

Освіта в Україні здійснюється відповідно до таких Законів: «Про освіту», «Про дошкільну освіту», «Про загальну середню освіту», «Про професійно-технічну освіту», «Про вищу освіту», іншими нормативно-правовими актами, якими, зокрема вирішуються питання створення мережі навчальних закладів освіти, їх фінансування, оплати праці та встановлення державних соціальних гарантій і пільг для працівників цих закладів.

Протидія корупції у закладах вищої освіти повинна супроводжуватися діяльністю у напрямках профілактики та безпосереднього виявлення корупційних факторів. А саме, варто ввести реформування освітнього процесу та введення нових, сучасних дисциплін.

Антикорупційне виховання у закладах вищої освіти – діяльність співробітників закладу по формуванню і підвищенню правової свідомості та правової культури в цілях протидії різним видам корупційних правопорушень та забезпечення процесу духовного формування та антикорупційної стійкості суб'єктів, що беруть участь в освітньому процесі.

6. Специфічні фактори, які визначають характер корупційних відносин в сучасній Україні, з одного боку, зумовлені історичними умовами, а з іншого – соціально-економічними реаліями українського суспільства. Україна прагне до найвищих цінностей та запозичує досвід держав-учасниць Конвенції ООН проти корупції, яка пропонує стандарти політики, доброчесність у сфері зміцнення інституційного потенціалу запобігання корупції. Насамперед, це здатність та бажання державних органів та окремих осіб впроваджувати нормативно-правові та інституційні заходи, які мають бути невід'ємною частиною цілеспрямованих та послідовних кроків із пропаганди демократичних цінностей кожного громадянина, зміну суспільних умов, за яких виникає або

продовжує існування відповідне негативне явище. Розглянуто стандарти запобігання корупції в іноземних державах, їх основні положення.

Антикорупційна програма Національного агентства з питань запобігання корупції на 2021-2022 рр., затверджена Національним агентством з питань запобігання корупції містить у собі 4 розділи:

- засади загальної відомчої політики щодо запобігання та протидії корупції, заходи з їх реалізації та заходи з виконання Антикорупційної стратегії та державної програми з її виконання;

- оцінка корупційних ризиків у діяльності Національного агентства та заходи щодо їх усунення;

- навчання та заходи з поширення інформації щодо програми антикорупційного спрямування;

- процедури щодо моніторингу, оцінки виконання та періодичного перегляду Антикорупційної програми.

7. Підсумовуючи все вищенаведене, можна вважати, що інституційний механізм забезпечення Європейських стандартів запобігання корупції в Україні потребує реформ, а саме:

- Оволодіння кращими практиками позитивного досвіду країн ЄС
- Приведення у відповідність до стандартів ЄС законодавства України у сфері протидії й запобігання корупції
- Оновлення інституційний механізм надання адміністративних послуг,
- Розмежування органів державної влади у повноваженнях, згідно з якими надаються адміністративні послуги та здійснюються контрольні-наглядові чи інспекційні функції;
- Осучаснення норми існуючих нормативно-правових актів та остаточно прийняти Закону України «Про адміністративну процедуру»

- Оновлення форми щорічних звітів Міністерства юстиції України, які мають бути максимально конкретними, мати широку інформаційну підтримку в засобах масової інформації.
- Введення реформування освітнього процесу та введення нових, сучасних дисциплін.
- Забезпечення процесу духовного формування та антикорупційної стійкості суб'єктів, що беруть участь в освітньому процесі.
- Удосконалити діяльність Національного агентства з питань запобігання корупції, спрямовану на ефективну перевірку електронних декларацій високопосадовців та оперативне реагування на порушення;
- Визначення стандартів політики, доброчесності у сфері зміцнення інституційного потенціалу запобігання корупції.

ПЕРЕЛІК ІНФОРМАЦІЙНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 №30. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text>–Конституція України: Закон України від 28.06.1996 №30

2. Кодекс адміністративного судочинства України: Закон України від 6 липня 2005 р. № 2747-IV. Офіційний вісник України. 2005. № 32. Ст. 1918.

3. Конвенція ООН проти корупції від 31.10.2003 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_c16#Text.

4. Кримінальна конвенція про боротьбу з корупцією від 27.01. 1999 р., Ратифікована Україною 18.10.2006 р., основа – 252-V. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_101#Text.

5. Митний кодекс України: Закон України від 13 березня 2012 р. № 4495-VI. Відомості Верховної Ради України. 2012. № 44–45, № 46-47, № 48. Ст. 552.

6. Наказ від 21.05.2021 №268/21 «Про затвердження Порядку надання згоди Національного агентства з питань запобігання корупції на звільнення з посади керівників, які використовують використання впорядкованої підпорядкованості (уповноваженої особи), з метою запобігання та виявлення корупція державного органу, юрисдикція порушена на всій території України» 21.05 .2021 № 268/21 Зареєстровано в Міністерстві юстиції України 23 червня 2021 року за № 828/36450. URL: <https://nazk.gov.ua/uk/documents/nakaz-vid-21-05-2021-268-21-pro-zatverdzhennya-poryadku-nadannya-zgody-natsionalnym-agentstvom-z-pytan-zapobigannya-koruptsiyi-na-zvilnennya-kerivnyka-upovnovazhenogo-pidrozdilu-upovnovazhenoyi-osoby/>

7. Наказ від 27.05.2021 № 277/21 «Про затвердження Типового положення про впорядкування підрозділу (повноваження особи) з питань запобігання та виявлення корупції», зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 14 липня

2021 року за ст. N 914/36536. URL:<https://nazk.gov.ua/uk/documents/nakaz-vid-27-07-2021-277-21-pro-zatverdzhennya-typovogo-polozhennya-pro-upovnovazhenyj-pidrozdil-upovnovazhenu-osobu-z-pytan-zapobigannya-ta-vyyavlennya-koruptsiyi/>

8.Податковий кодекс України від 2 грудня 2010 р. № 2755–VI. Голос України. 2010. 12. № 229-230. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.

9.Положення про Державну міграційну службу України: затв. Постанова Кабінету Міністрів України від 20 серпня 2014 р. № 360.URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/360-2014-%D0%BF>

10.Про адміністративні послуги: Закон України від 06.09.2012. Відомості Верховної Ради України. 2013. № 32. Ст. 409.

11.Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини: Закон України від 23 лютого 2006 р. № 3477-IV. Голос України. 2006. 05.04.2006.№ 62.

12.Про Вищий антикорупційний суд: Закон України від 7 червня 2018 р.URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2447-19#Text>

13.Про вищу освіту: Закон України від 1 липня 2014 р. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>

14.Про Державне бюро розслідувань: Закон України від 12.11.2015 № 794-VIII.URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/794-19#Text>

15.Про державну службу: Закон України від 10 грудня 2015 р. № 889-VIII. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/889-19>

16.Про запобігання корупції: Закон України від 14.10.2014.URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18#Text>

17. Про захист персональних даних: Закон України від 1 червня 2010 р. № 2297-VI.URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2297-17>

18.Про звернення громадян: Закон України від 7 жовтня 1996 р. № 393/96-ВР.URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/393/96-%D0%B2%D1%80>

- 19.Про зовнішньоекономічну діяльність: Закон України від 16.04.1991 р.URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/959-12#Text>
- 20.Про інформацію: Закон України від 2 жовтня 1992 р. № 2657-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12#Text>
- 21.Про міжнародні договори України: Закон України від 29 червня 2004 р. № 1906-IV.URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1906-15#Text>
- 22.Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21 травня 1997 р. № 280/97-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97%D0%B2%D1%80/card2#Card>
- 23.Про Національне антикорупційне бюро України: Закон України від 14.10.2014 № 1698-VII.URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1698-18#Text>
- 24.Про очищення влади: Закон України від 16.09.2014 № 1682-VII.URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1682-18#Text>
- 25.Про службу в органах місцевого самоврядування: Закон України від 7 червня 2001 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2493-14#Text>
- 26.Цивільна конвенція про боротьбу з корупцією 4.11.1999 р., Ратифікована Україною 16.03.2005 р. 2476-IV.URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_102#Text
- 27.Адміністративне право України. Повний курс: підручник / Галуцько В., Діхтієвський П., Кузьменко О., Стеценко С. та ін. Херсон: OLDI-PLUS, 2018.446 с.
- 28.Адміністративне право України. Повний курс : підручник / Валентин Галуцько, Тетяна Коломоєць, Оксана Кузьменко, Петро Діхтієвський, Олена Джафарова та ін. / за ред. В. Галуцько, О. Правоторова. Третє видання. К.: Академія адміністративно–правових наук, 2020. 466 с.
- 29.Акімов О. О. Психологічні аспекти корупції в державному управлінні. Державне управління: теорія і практика. 2014. № 1. С. 181-188.

30.Альциванович О. В. Міжнародний та європейський досвід уникнення корупційних ризиків під час здійснення публічних закупівель. Аспекти публічного управління. 2018. Т. 6, № 10. С. 62-73.

31.Андрущенко Л. В. Сутність «корупції» та причини її існування в Україні. Право і суспільство. 2016. № 3 (1). С. 148-153.

32.Антикорупційна програма національних органів з питань запобігання корупції на 2021-2022 роки Затвердити наказом Національного агентства з питань запобігання корупції 610/20 № 30.12.2020.URL: <https://nazk.gov.ua/uk/documents/antykoruptionsijna-programa-natsionalnogo-agentstva-z-pytan-zapobigannya-koruptionsiyi-na-2021-2022-roky/?hilite=>

33.Белік В. О. Корупція в Україні: стан та проблеми. Право і суспільство. 2012. № 3. С. 144-149.

34.Бондаренко В. А., Пустова Н. О. Залучення досвіду законодавчого регулювання запобігання корупції в системі державної служби та імплантації міжнародного права в правову базу України. Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. 2016. 186 с.

35.Бондаренко О. С. Історичний аспект формування поняття «неправомірна вигода». Наукові праці Національного авіаційного університету. Серія: «Юридичний вісник. Повітряне та космічне право». К.: НАУ, 2014. № 2 (31). С. 20-23.

36.Василинчук В. І. Заходи щодо запобігання та протидії корупції: міжнародний досвід. Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ. 2015. № 2. С. 224-235.

37.Веприцький Р. С. Антикорупція на регіональному рівні. Форум прав. 2015. № 4. С. 31-37.

38. Волошенко А. В. Корупція: історичні витоки та сучасні прояви. Актуальні проблеми економіки. 2015. № 3. С. 8-16.

39. Волошенко А. В. Корупція: причини, наслідки та проблеми ефективної протидії. Діловий та інтелектуальний капітал, інтелект XXI № 4, 2015. С. 77-84.

40.Гбур З.В. Чинники впливу корупції на економічну безпеку та шляхи їх вирішення. Інвестиції: практика та досвід. 2017. № 21. С. 77-81.

41.Гвоздецький В. Д. Оновлення адміністративно-правового механізму запобігання та протидії корупції в Україні, спричиненої Революцією Гідності. Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право. 2014. № 4. С. 4-24.

42.Головкін Б. М. Механізм запобігання корупції. Часопис Київського університету права. 2018. № 4. С. 254-260.

43.Голота Н. Оприлюднення інформації про осіб, які вчинили корупційне діяння як механізм протидії корупції: історико-правовий аспект. Актуальні проблеми правознавства. 2018. Вип. 2. С.17-22.

44.Грінченко А. Ю.Корупція – основна загроза економічної безпеки України при вступі до Європейського Союзу. Інтелект XXI. 2018. № 1. С. 49-53.

45.Губерська Н. Л. Адміністративні процедури у сфері вищої освіти: теоретико-правове дослідження: монографія. Харків: Панов, 2015. 507 с.

46.Демчишина В. Роль інституційного механізму європейського союзу у міграційній сфері. Підприємство, господарство і право. Київ: ТОВ «Гарантія», 2019. № №8.С.231-235.

47.Державна антикорупційна політика та запобігання та протидія корупції у державних службах в органах державної влади та місцевого самоврядування: монографія / за ред. Ю. В. Ковбасюк та В. Л. Федоренко. Київ, 2016. 524 с.

48.Дідик С. Є. Від хабарництва до неправомірної вигоди суду: еволюція законодавства. Журнал Київського юридичного університету. 2013. № 3. С. 284-287.

49.Довжанин В. М. Правове регулювання запобігання та протидії корупції для законодавства США. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Правознавство. 2015. № 13. Том 1.102-106 с.

50.Жовнірчик Ю.Ф., Бандура І. С. Проблеми запобігання та протидії корупції в органах державної влади. Інвестиції: практика та досвід. № 17/2017. 70-74.

51.Задирака Н. Світовий досвід запобігання та протидії корупції: з питань інтеграції законодавства України до прав Європейського Союзу. Віче. 2014. № 10. С. 27-29.

52. Зубкова Л. А. Сучасний стан та проблеми національного запобігання корупції в Україні Стаття. Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ 2017. № 3 (104). 34-45 с.

53.Імплементация європейських стандартів запобігання та боротьби з корупцією в національне законодавство : навч.-метод. матеріали / Б. О. Костенко, А. В. Кухарук; уклад. Т. А. Саченко. К. : НАДУ, 2013. 60 с.

54.Інструкція з діловодства за зверненнями громадян в органах державної влади і місцевого самоврядування, об'єднаннях громадян, на підприємствах, в установах, організаціях незалежно від форм власності, в засобах масової інформації: затв. Постановою Кабінету Міністрів України від 14 квітня 1997р. № 348. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/348-97-%D0%BF>

55.Канцір В. С.Історичні аспекти встановлення відповідальності за прийняття пропозиції, обіцянки або одержання неправомірної вигоди. Право.ua. 2016. № 1. С. 74-79.URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/pravo_2016_1_16

56.Кладченко А. А. Перехідний етап становлення антикорупційного законодавства України (1996-2004 рр.). Прикарпатський юридичний вісник. 2017. Вип. 4. С. 3-8.URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pjuv_2017_4_3

57.Коврегін В. В. Фінансова безпека університетів та корупція в ньому як загроза якості освіти в Україні. Інвестиції: практика та досвід № 22/2016. С. 91-95.

58.Конвенція про захист прав людини та основоположних свобод 1950 р. Та її протоколи. Офіційний вісник України. 2006. № 32. Ст. 2371.

59.Кононенко К. А.Корупція в освітній галузі: загрози стратегічному розвитку українського суспільства. Стратегічні пріоритети. 2014. № 1. С. 123-128.

60.Крук С. І.Методологія побудови інституційних механізмів державного управління у сфері національної безпеки. Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія:Державне управління. 2018. Т. 29. № 6. С. 8-11.

61.Крушельницька Т.Сингулярність корупції як гальмівного чинника сталого розвитку України. Державне управління та місцеве самоврядування. 2018. Вип. 4. С. 37-44.

62.Лаврик Г. В. Встановлення системних бар'єрів на шляху поширення корупційних практик: пріоритети сучасного суспільства. Держава і право: Збірник наукових праць. Юридичні та політичні науки. Інститут держави і права імені В. В. Корецького НАН України. К.: Видавництво «Правова думка», 2020. С. 138-156.

63.Лазаренко С. Ж. Аналіз законодавчо-правового регулювання запобігання та протидії корупції у сфері освіти в Україні. Інвестиції: практика та досвід. 2015. № 2. С. 97-100.

64.Лазаренко С. Ж. Запобігання та протидія корупції як напрям стратегічного розвитку національної освіти. Інвестиції: практика та досвід. 2015. № 3. С. 86-89.

65. Михайленко Д. Ресурси теорії «раціонального злочину» в контексті протидії корупції в Україні. Підприємництво, господарство і право. 2016. № 6. С. 160-165.

66. Мусієнко О. П., Органи, що здійснюють адміністративні заходи запобігання та протидії корупції за новим антикорупційним законодавством України. Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції. № 2/2016. С. 105-108.

67. Науково-практичний коментар до Закону України «Про адміністративні послуги». О. Ф. Андрійко та ін.; за заг. ред. В. П. Тимощука; Центр політико-правових реформ, Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України. Київ: 2013. 391 с.

68. Новак А. Теоретичні основи дослідження протидії корупційним проявам у системі публічного управління. Державне управління та місцеве самоврядування. 2016. Вип. 1. С. 29-36.

69. Новак А. Н. Феномен корупції в системі публічного управління: сучасний зміст та методологічні засади дослідження. Публічне адміністрування: теорія та практика. 2018. Вип. 1. 301 с.

70. Опак К. М. До питання інституційного вдосконалення протидії корупції в Україні: міжнародний досвід. Боротьба з організованою злочинністю і корупцією (теорія і практика). 2014. № 2. С. 54-58.

71. Підбережник Н. П. Механізми управління для запобігання та протидії корупції в країнах ЄС: досвід Польщі. Ефективність державного управління. 2013. Вип. 36. С. 158-165.

72. Помаза-Пономаренко А. Л. Особливості організаційно-інституційного механізму державного управління соціальним розвитком регіонів в Україні та принципи його модернізації. Інвестиції: практика та досвід. 2016. № 9. С. 76-80.

73. Прокопенко Л. Л., О. М. Рудік, Н. М. Рудік. Інституційна система ЄС. Навчальний посібник Дніпро ДРІДУ НАДУ Національної академії державного

управління про президентів України Дніпропетровський регіональний інститут державного управління. 2018. 207с.

74.Прудиус Л. В.Європейські стандарти доброчесної державної служби. Аспекти публічного управління. 2016. № 8. С. 65-74.

75.П'ясецька-Устич С. В.Теоретичні аспекти аналізу корупції як системного явища в сучасній українській економіці. Причорноморські економічні студії. 2018. Вип. 28(1). С. 19-26.

76.Рожанська Н.Корупція у вищій освіті: порівняльний аналіз соціальних уявлень студентів та викладачів ВНЗ півдня України. Науковий вісник Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського. Психологічні науки. 2016.№ 1. С. 171-176.

77.Ростовська, К. Міжнародний досвід формування та реалізації антикорупційної політики в інших країнах. Актуальні проблеми юриспруденції. 2017. Вип. 4. С. 118-122.

78.Рудой К. М. Запобігання корупції як напрямок міжнародної безпеки, наукова стаття. Юридичний журнал Одеської держави. 2015. С. 69-73.

79.Скочиляс–Павлів О. В. Організаційно-правові заходи запобігають боротьбі з корупцією у сфері освіти. Актуальні проблеми держави і права: зб. Наука. пр. / редкол.: С. В. Ківалов (ред.), В. М. Дрьомін (заст. ред.) Ю. В. І. П. Аленін та ін.; МОН України; НУ ОЮА. Одеса: Юрид. Л-ра, 2014.Вип. 73.С. 52-58.

80.Скочиляс-Павлів О. В. Правові аспекти удосконалення державної антикорупційної політики. Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Юридичні науки. 2014. № 807. С. 27-33.

81.Скрипник А. В.Системна та несистемна корупція в освіті: ігрова модель. Проблеми економіки. 2016. № 4. С. 273-278.

82.Скубак Е. О.Історичні передумови та сучасний стан кримінально-правового розуміння поняття «зловживання посадовим становищем»

державними службовцями в Україні. Часопис Київського університету права. 2018. № 4. С. 289-293.

83. Сопілко І. М. Корупція в Україні як спадщина радянського державного управління. Юридичний вісник. Повітряне і космічне право. 2018. № 2. С. 89-94.

84. Тимашов В. Причини та умови корупції в Україні. Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Серія: Правові науки. 2017. № 865. С. 338-344.

85. Тищенко І. О. Окремі особливості адміністративних процедур надання електронних послуг в Україні. Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ. 2017. № 1. С. 182-189.

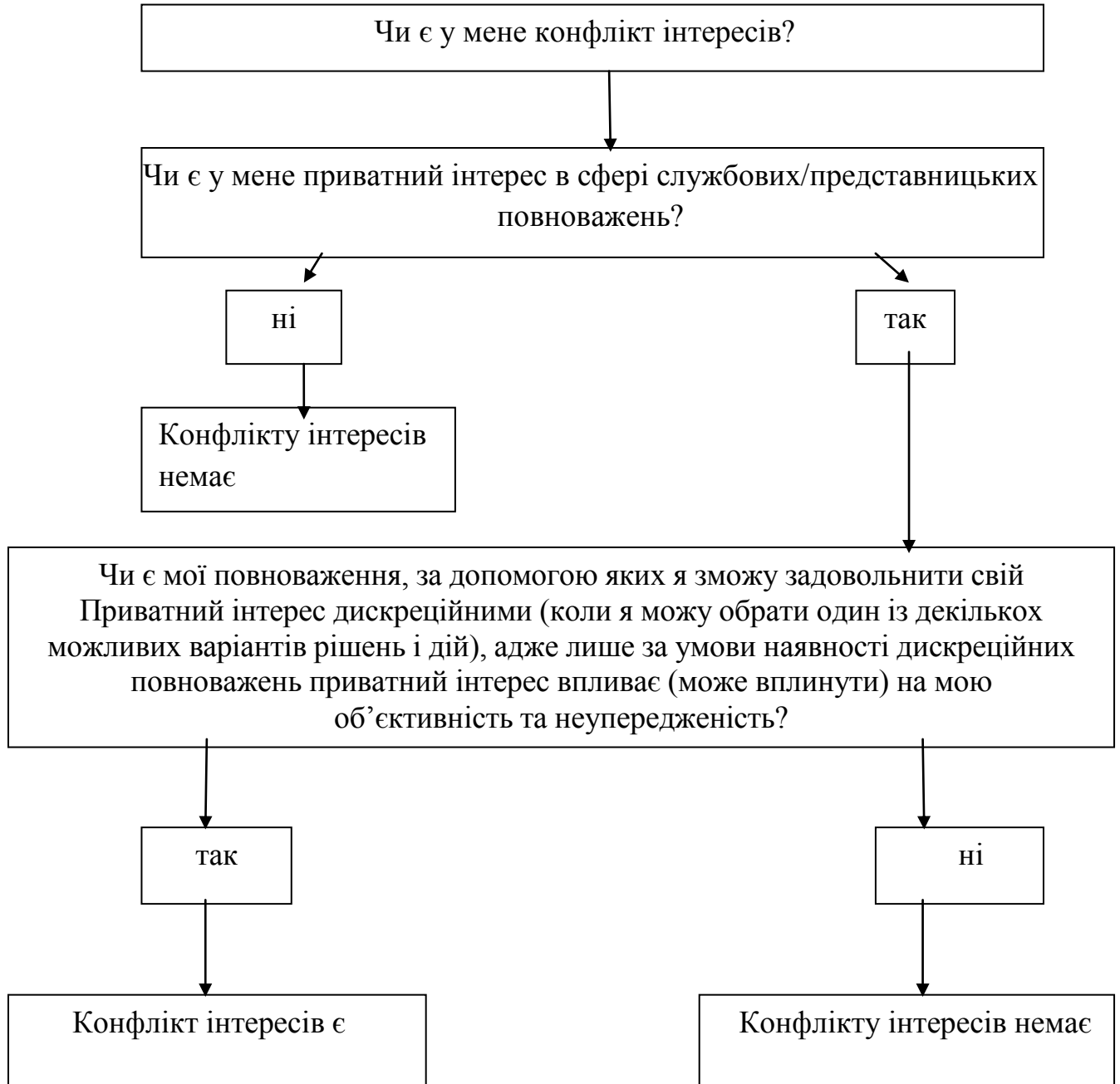
86. Федорчак О. Інституційний механізм державного управління. Ефективність державного управління. 2017. С. 53-63.

87. Шпакович О. М. Інституціональний механізм у рамках Угоди про асоціацію України з Європейським Союзом. Актуальні проблеми міжнародних відносин. 2013. Вип. 115 (2). С. 23-28.

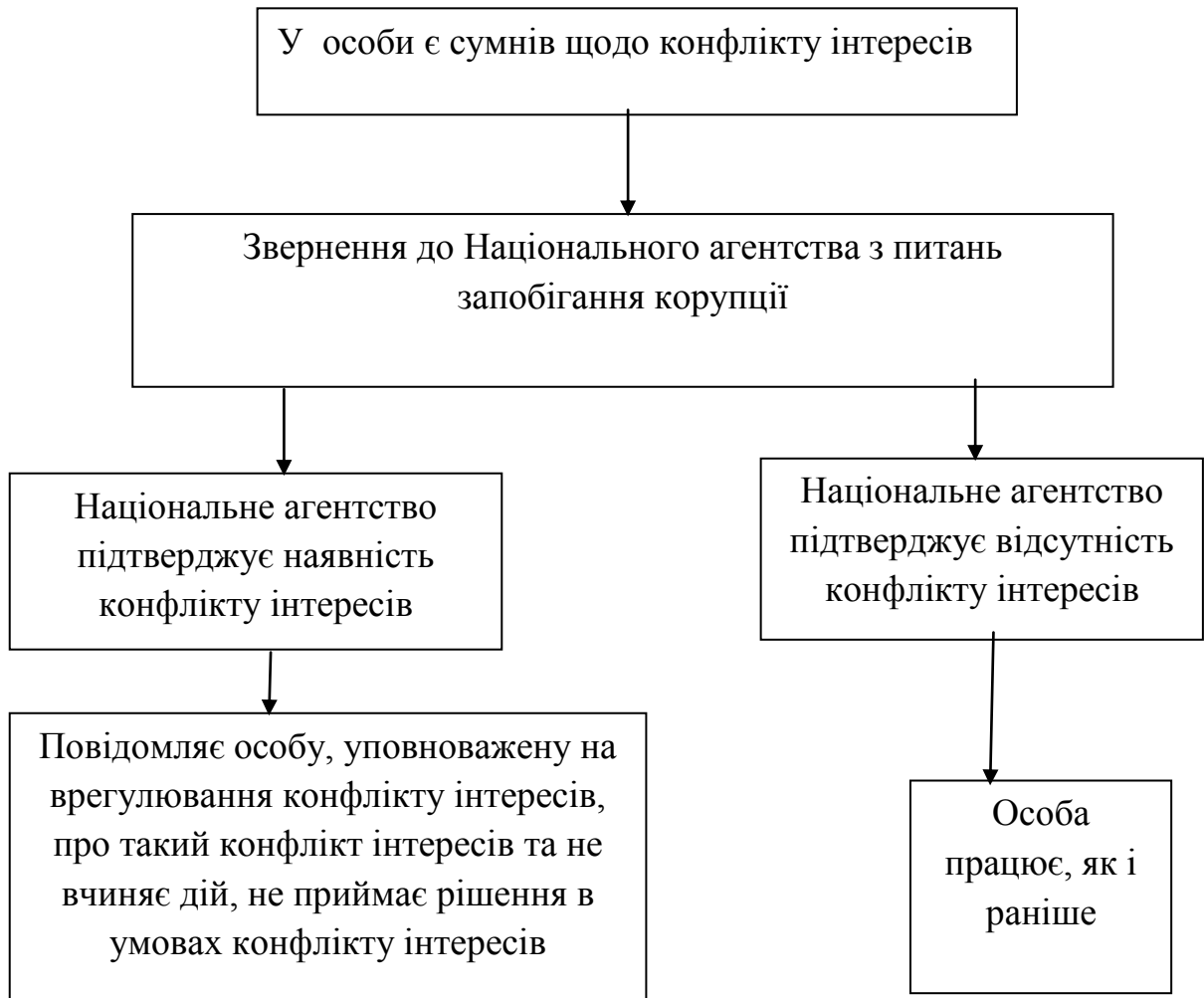
88. Ярошенко М. О. Еволюція антикорупційного законодавства в Україні в період незалежності. Науковий журнал Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 18: Економіка та право. 2016. Вип. 31. С. 38-44.

ДОДАТКИ

ДОДАТОК А

ДОДАТОК Б

ДОДАТОК В

Начальнику Управління
Державної міграційної служби
України
в Полтавській області
Шостаку С.Б.
Процедімової Анастасії
Миколаївни

ЗАЯВА

про проведення перевірки, передбаченої Законом України «Про очищення влади»

Я, Процедімова Анастасія Миколаївна, відповідно до статей 4 і 6 Закону України «Про очищення влади» повідомляю, що заборони, передбачені частиною третьою або четвертою статті 1 Закону, не застосовуються щодо мене.

Надаю згоду на:

проходження перевірки;

оприлюднення відомостей щодо себе відповідно до вимог Закону України «Про очищення влади».

Додаток: копії, засвідчені підписом керівника кадрової служби і скріплені печаткою:

сторінок паспорта громадянина України з даними про прізвище, ім'я та по батькові, видачу паспорта та місце реєстрації

документ, що підтверджує реєстрацію у Державному реєстрі фізичних осіб – платників податків (сторінки паспорта громадянина України – для особи, яка через свої релігійні переконання відмовляється від прийняття реєстраційного номера облікової картки платника податків та повідомила про це відповідному контролюючому органу і має відповідну відмітку у паспорті громадянина України).

Примітка: електронна форма декларації особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування за 2020 рік розміщена на сайті Національного агентства з метою запобігання корупції 01.09.2021

10. 09.2021 р.(підпис)

(ПШБ)